

Hallituksen tasa-arvo- ohjelma 2024–2027

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön
JULKAISUJA | 2025:1

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2025:1

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027

Sosiaali- ja terveysministeriö Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö
CC BY-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-00-8669-5
ISSN pdf: 1797-9854

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2025:1

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Yhteisötekijä Sosiaali- ja terveysministeriö
Kieli suomi

Sivumäärä 53

Tiivistelmä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027 perustuu pääministeri Orpon hallitusohjelmaan Vahva ja välittävä Suomi. Tasa-arvo-ohjelma kokoaa yhteen hallituksen toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sekä täsmentää ja tuo konkretiaa hallitusohjelman merkittävimpiin tasa-arvopoliittisiin kirjauksiin. Ohjelmaa ovat viitoittaneet myös Suomen kansainväliset sitoumukset ja velvoitteet, sidosryhmien kuulemistilaisuus ja ministeriöiden välinen yhteistyö.

Tasa-arvo-ohjelmassa on 50 toimenpidettä. Ohjelma koostuu kuudesta teemasta: koulutus, työelämä, sukupuolten tasapuolinen osallisuus ja edustus, naisiin kohdistuva, lähisuhde- sekä muu väkivalta, sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa sekä tasa-arvopolitiikan institutionaaliset rakenteet. Toimenpiteissä painottuvat naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy. Lisäksi aiempaa vahvemmin mukana ovat miesten ja poikien tasa-arvoaasteet.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelman seurantaa ja kukin ministeriö vastaa toimenpiteistä omalta osaltaan. Ohjelman toteutumisesta raportoidaan hallituskauden lopussa.

Asiasanat Sukupuoli, tasa-arvo, työelämä, lähisuhdeväkivalta, päätöksenteko, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, koulutus, raskaus- ja perhevapaat, sukupuolivähemmistöt

ISBN PDF 978-952-00-8669-5

ISSN PDF 1797-9854

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8669-5>

Regeringens jämställdhetsprogram 2024–2027

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2025:1

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Utarbetad av Social- och hälsovårdsministeriet
Språk finska

Sidantal 53

Referat

Regeringens jämställdhetsprogram 2024–2027 baserar sig i huvudsak på regeringsprogrammet för statsminister Orpos regering, Ett starkt och engagerat Finland. Programmet för samman regeringens åtgärder för främjande av jämställdheten och avskaffande av könsdiskriminering samt preciserar och konkretiserar de skrivningar som finns i regeringsprogrammet. Jämställdhetsprogrammet har därtill tagit intryck av Finlands internationella åtaganden och förpliktelser, av samråd med intressentgrupper och av samarbetet mellan ministerierna.

Jämställdhetsprogrammet innehåller 50 åtgärder. Programmet består av sex teman: utbildning, arbetsliv, jämlik delaktighet och representation mellan könen, våld mot kvinnor, våld i nära relationer och annat våld, främjande av jämställdhet mellan könen i Europeiska unionen och i internationell verksamhet samt jämställdhetspolitikens institutionella strukturer. Bland åtgärderna läggs stor vikt vid förebyggandet av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Dessutom ges de jämställdhetsutmaningar som berör män och pojkar en mer framträdande position än tidigare.

Social- och hälsovårdsministeriet koordinerar uppföljningen av programmet och varje ministerium ansvarar för åtgärderna för egen del. Vilka effekter programmet haft rapporteras i slutet av regeringsperioden.

Nyckelord kön, jämställdhet, arbetsliv, våld i nära relationer, beslutsfattande, integrering av ett jämställdhetsperspektiv, utbildning, graviditets- och familjeledigheter, könsminoriteter

ISBN PDF 978-952-00-8669-5

ISSN PDF 1797-9854

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8669-5>

Government Action Plan for Gender Equality 2024–2027

Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2025:1

Publisher Ministry of Social Affairs and Health

Group author	Ministry of Social Affairs and Health		
Language	Finnish	Pages	53

Abstract

The Action Plan for Gender Equality 2024–2027 is based on the Programme of Prime Minister Orpo's Government, 'A strong and committed Finland'. The Action Plan brings together the Government's measures for promoting gender equality and eliminating discrimination, and it specifies and translates into concrete terms the Government Programme's most important entries concerning gender equality policy. The Action Plan is also based on Finland's international commitments and obligations, a consultation with stakeholders and cooperation between ministries.

The Action Plan for Gender Equality lists 50 measures, and it consists of the following six themes: education; working life; equal participation and representation of genders; violence against women, domestic violence and other forms of violence; promoting gender equality within the European Union and in international contexts; and the institutional structures of gender equality policy. The measures focus on the prevention of violence against women and domestic violence. In addition, gender equality challenges facing boys and men feature more prominently in the Action Plan than before.

The Ministry of Social Affairs and Health will coordinate the monitoring of the Action Plan, and each ministry will be responsible for its own part for the measures. A report on the implementation of the Action Plan will be prepared at the end of the government term.

Keywords Gender, gender equality, working life, domestic violence, decision-making, gender mainstreaming, education, pregnancy leave and family leave, gender minorities

ISBN PDF	978-952-00-8669-5	ISSN PDF	1797-9854
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8669-5>

Sisältö

	Lukijalle	7
1	Johdanto	10
2	Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa.....	12
3	Tasa-arvon vahvistaminen työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen.....	17
4	Sukupuolten tasapuolisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen.....	22
5	Naisiin kohdistuva, lähisuhde- sekä muu väkivalta	30
6	Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa	41
7	Institutionaaliset rakenteet	47

LUKIJALLE

Petteri Orpon hallitus on vahvasti sitoutunut edistämään sukupuolten tasa-arvoa ja yhtäläisiä ihmisoikeuksia kaikille. Suomi jatkaa naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien puolestapuhujana sekä kansallisesti että kansainvälisesti.

Suomella on vahva historia ja identiteetti tasa-arvon edelläkävijänä, mutta kansainväliset vertailut osoittavat, ettei saavutettu asema ole itsestäänselvyys. Tasa-arvotyötä on tehtävä määrätietoisesti kaikilla hallinnonaloilla. Hallitusohjelmassa linjatun mukaisesti olemme valmistelleet Tasa-arvo-ohjelman vuosille 2024–2027. Ohjelma perustuu hallitusohjelmaan Vahva ja välittävä Suomi ja se on valmisteltu yhteistyössä ministeriöiden kesken. Toimenpiteistä ovat vastuussa kaikki ministeriöt ja koko hallitus.

Jo hallitusohjelmassa nostimme esiin tavoitteita erityisesti naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan sekä kunniaväkivallan ehkäisyyn liittyen. Toinen tärkeä teema on työelämän tasa-arvo. Raskaus- ja perhevapaasyrjintää torjutaan tehokkaammin.

Hallitus on ottanut kantaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemoihin myös syksyllä 2023 julkaistussa valtioneuvoston yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämistä koskevassa tiedonannossa. Tiedonannossa painottuvat yhdenvertaisuusteemat, ja tasa-arvo-ohjelma keskittyy sukupuolten tasa-arvoon.

Tasa-arvo-ohjelman toimenpiteet kohdistuvat laajasti koko yhteiskuntaan. Siinä on noin viisikymmentä toimenpidettä kuudessa teemassa: koulutus, työelämä, osallisuus ja päätöksenteko, väkivalta, kansainvälinen yhteistyö sekä tasa-arvopolitiikan institutionaaliset rakenteet.

Saimme lokakuussa sidosryhmiltä tasa-arvo-ohjelman luonnoksesta lähes seitsemänkymmentä kirjallista lausuntoa. Arvostamme kovasti kaikkea palautetta; niin kiitoksia kuin kritiikkiäkin. Yhteistyö järjestöjen ja sidosryhmien kanssa on tasa-arvotyössä ensiarvoisen tärkeää. Yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa jatketaan myös ohjelman seuranta- ja toteuttamisvaiheessa.

Tasa-arvo-ohjelma toimenpiteineen vie osaltaan Suomea kohti Tasa-arvopoliittisen selonteon linjaamia pitkän aikavälin tasa-arvotavoitteita. Ohjelma tarjoaa mahdollisuuden seurata hallituksen tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden edistymistä hallituskauden aikana.

Kiitämme kaikkia tasa-arvo-ohjelman valmisteluun osallistuneita! Tasa-arvo on vahva suomalainen perusarvo ja tärkeä osa maailman onnellisimman maan identiteettiä ja tulevaisuutta.

Petteri Orpo
pääministeri

Sanni Grahn-Laasonen
tasa-arvoasioista vastaava ministeri

MINISTERIÖIDEN LYHENTEET

- valtioneuvoston kanslia (VNK)
- ulkoministeriö (UM)
- oikeusministeriö (OM)
- sisäministeriö (SM)
- puolustusministeriö (PLM)
- valtiovarainministeriö (VM)
- opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)
- maa- ja metsätalousministeriö (MMM)
- liikenne- ja viestintäministeriö (LVM)
- työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)
- sosiaali- ja terveysministeriö (STM)
- ympäristöministeriö (YM)

1 Johdanto

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024–2027 perustuu pääosin pääministeri Orpon hallitusohjelmaan Vahva ja välittävä Suomi. Tasa-arvo-ohjelma kokoaa yhteen hallituksen toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sekä täsmentää ja tuo konkretiaa hallitusohjelman kirjauksiin. Ohjelma on valmisteltu yhteistyössä ministeriöiden kesken ja se kattaa koko valtioneuvoston. Tasa-arvo-ohjelma ei kuitenkaan sisällä kaikkea hallituskauden aikana tehtävää tasa-arvopolitiikkaa. Ohjelmaa toteutetaan pääsääntöisesti budjettikehyksen puitteissa.

Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolten yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassa ja työelämässä. Tasa-arvo on yhdenvertaista kohtelua ja yhtäläisten edellytysten luomista kaikille sukupuolesta riippumatta. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen vaatii vallan ja resurssien oikeudenmukaista jakamista sekä sukupuolten erilaisten toimintatapojen ja tarpeiden yhtäläistä arvostamista. Tasa-arvon edellytyksenä on sukupuoleen perustuvan syrjinnän poistaminen. Tosiassillisen tasa-arvon saavuttaminen vaatii jatkuvaa toimintaa.

Suomea velvoittavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa edellytetään, että ihmisoikeudet toteutuvat jokaisen kohdalla ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Suomi on myös perustuslaissaan sitoutunut edistämään sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä. Perustuslain tasa-arvoa edistävää momenttia konkretisoi tasa-arvolaki. Tasa-arvolain ([Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 609/1986](#)) tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Sukupuolten tasa-arvon pitkän aikavälin tavoitteet vuoteen 2032 saakka on asetettu tasa-arvopoliittisessa selonteossa, jonka eduskunta hyväksyi 2022. Eduskunta on velvoittanut hallituksen raportoimaan edistymisestä vuoden 2027 aikana.

Sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisvelvoite koskee kaikkia hallinnonaloja. Viranomaisten on lain mukaan edistettävä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti sukupuolten tasa-arvoa. Valtioneuvostossa tasa-arvoa edistetään tasa-arvon

erityistoimien lisäksi valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulmaa kaikkeen valmisteluun. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi valtioneuvostossa tehtävät toimenpiteet on koottu tasa-arvo-ohjelmaan.

Hallitus on ottanut kantaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemoihin myös syksyllä 2023 julkaistussa valtioneuvoston yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämistä suomalaisessa yhteiskunnassa koskevassa tiedonannossa. Tasa-arvo-ohjelman jokaisen kappaleen alkuun on nostettu tiedonannossa kirjatut tasa-arvopoliittisesti oleelliset linjaukset.

Tasa-arvo-ohjelma on jaettu seitsemään lukuun. Johdantoa lukuun ottamatta luvut alkavat hallitusohjelman kirjauksilla. Tämän jälkeen nostetaan esiin relevantit tiedonannon kirjaukset. Kirjausten jälkeen esitellään lyhyesti kappaleeseen kirjattujen toimenpiteiden taustaa ja lopuksi listataan tasa-arvoa edistävät hallituksen toimenpiteet. Tasa-arvo-ohjelmalla on liittymäkohtia moniin muihin hallituskauden ohjelmiin ja selvityksiin. Tällaisia ohjelmia ei pääsääntöisesti seurata tasa-arvo-ohjelmassa toimenpidetasolla (esim. samapalkkaisuusohjelma, perus- ja ihmis-oikeustoimintaohjelma, väestöpoliittinen ohjelma).

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi ohjelman seuranta ja kukin ministeriö vastaa toimenpiteistä omalta osaltaan. Ohjelman toteutumisesta raportoidaan hallituskauden lopussa.

2 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Hallitusohjelma:

Suomalaisten oppimistulokset ja koulutustaso nousevat. -- Perustaitojen osaaminen vahvistuu ja jokainen saavuttaa peruskoulusta riittävät perustiedot. -- Koulutus vastaa paremmin työelämän tarpeisiin ja vähentää kohtaanto-ongelmaa. -- Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee. -- Hallitus vahvistaa oppilaanohjausta kaikilla koulutusasteilla huomioiden erityisesti jatko-opinnot ja työllistymisen. -- Koulutuksen sukupuolen mukaista eriytymistä puretaan kannustamalla yksilöllisiin koulutus- ja uravalintoihin.

Poikiin ja miehiin kohdistuviin tasa-arvo-ongelmiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota erityisesti nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Suomalaisessa yhteiskunnassa on syrjiviä asenteita ja rakenteita esimerkiksi työmarkkinoilla ja koulutuksessa, joita pitää muuttaa.

Taustaa:

Suomi on Euroopan kärkimaita koulutuksessa. Koulutus on korkeatasoista ja erot koulujen välisissä oppimistuloksissa ovat pienet.¹ Suomea on pitkään pidetty koulutuksen tasa-arvon mallimaana. Menestystä ovat taustoittaneet hyvät tulokset kansainvälisissä vertailuissa, maksuton koulutus sekä korkeasti koulutetut ja motivoituneet opettajat. Suomen asema kansainvälisissä vertailuissa on viime vuosina kuitenkin laskenut. Vaikuttavina tekijöinä on nähty muun muassa resurssien väheneminen ja alueelliset erot koulutuksen järjestämisessä. Yksilön sosioekonominen tausta vaikuttaa entisestään siihen kuinka hän menestyy koulussa ja kuinka pitkälle hänen koulutuspolkunsa vie.²

1 Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle, 2021

2 Opetusalan Ammattijärjestö, OAJ

Sukupuolen mukainen eriytyminen koulutuksessa

Koulutus vaikuttaa merkittävästi yksilön elämään. Korkea koulutustaso vaikuttaa työllisyyteen ja tuloihin sekä hyvinvointiin. Matala koulutustaso on riski muun muassa syrjäytymiselle. Vanhempien sosioekonomisen taustan lisäksi valittuun koulutukseen vaikuttaa merkittävästi sukupuoli. Naiset ovat Suomessa miehiä koulutetumpia. Vuonna 2023 korkea-asteen tutkinnon oli suorittanut naisista 39 prosenttia ja miehistä 29 prosenttia.³ Naisten osuus korkea-asteen tutkinnon suorittaneista oli 58 prosenttia. Sama tilasto osoittaa koulutusalojen olevan edelleen sukupuolen mukaan eriytyneet. Vuonna 2023 tasa-aloja, jolla opiskelee tai jolta tutkinnon suorittaneista naisia on 40–60 prosenttia, olivat yleissivistävä koulutus sekä luonnontieteet. Miesenemmistöisiä koulutusaloja olivat edelleen tekniikan alat (84 prosenttia), tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) (80 prosenttia) sekä maa- ja metsätalousalat (64 prosenttia). Naisenemmistöisiä koulutusaloja olivat puolestaan terveys- ja hyvinvointialat (86 prosenttia), kasvatusalat (79 prosenttia), palvelualat (64 prosenttia), kauppa- hallinto ja oikeustieteet (66 prosenttia) sekä humanistiset alat (67,5 prosenttia).⁴

Sukupuoleen liitetyt odotukset ylläpitävät sukupuolen mukaista työnjakoa. Sukupuolisegregaatio eli sukupuolen mukainen eriytyminen koulutus- ja työurilla on Suomessa erityisen vahvaa verrattuna moniin eurooppalaisiin maihin. Koulutuksen eriytyminen sukupuolen mukaan johtaa siihen, että eri sukupuolet sijoittuvat työelämässä eri asemiin, tehtäviin, ammatteihin ja toimialoille. Jakautuminen mies- ja naistyyppisiin aloihin näkyy muun muassa palkka- ja eläke-eroina sekä erilaisina urapolkuina. Stereotypioihin perustuvat käsitykset naisille ja miehille sopivista tehtävistä ja työurista rajoittavat yksilöiden elämänvalintojen tekemistä, jäykistävät työmarkkinoita ja vaikeuttavat työvoiman kysynnän- ja tarjonnan kohtaamista sekä vaikuttavat tehdyn työn laatuun. Sukupuolen lisäksi myös monet muut tekijät vaikuttavat yksilöiden ohjautumiseen koulutus- ja työurille. Osa muista taustatekijöistä on yhteydessä sukupuolten segregaatioon. Osana samapalkkaisuusohjelmaa 2024–27 vahvistetaan tasa-arvoisia koulutuspolkuja ja stereotypioita purkavia työelämämielikuvia edistävää opinto-ohjausta kaikilla koulutusasteilla.

3 Tilastokeskus

4 [Naiset miehiä koulutetumpia 2023 | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

Oppimistuloksia arvioidaan Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen oppimistulosarvioinneissa sekä useissa kansainvälisissä tutkimuksissa (kuten PISA, PIRLS, TIMMS). Suomi menestyi PISA⁵-tutkimuksissa hyvin tutkimusten alkuvuosina. Vaikka Suomen menestys on yhä OECD-maiden⁶ keskitasoa parempaa, osaamisen taso on ollut kuitenkin laskusuuntainen PISA 2006 -tutkimuksesta lähtien. Osaamisen tason heikkeneminen on nähtävissä myös kansallisissa arviointitutkimuksissa. Oppimistulokset ovat erityisesti polarisoituneet heikosti ja hyvin osaavien oppilaiden välillä. Erityisesti huomiota on kiinnitetty poikien heikompaan suoriutumiseen.⁷ Pojat ovat ylliedustettuina niiden oppilaiden joukossa, joiden oppimistulokset ovat keskimääräistä heikompia. Poikien huonompi sijoittuminen tuloksissa näkyy erityisesti luonnontieteiden ja lukutaidon osalta. Oppimisen tuki -tilaston⁸ mukaan vuonna 2023 valtaosa (64 prosenttia) tehostettua tai erityistä tukea saaneista peruskoulun oppilaista oli poikia. Oppimistulosten laskun taustalla olevista tekijöistä tarvitaan lisää tietoa.⁹ OKM on perustanut työryhmän valmistelemaan toimenpiteitä perusopetuksen oppimistulosten vahvistamiseksi ja puuttuu erityisesti poikien oppimistuloksiin vaikuttaviin haasteisiin. Työryhmän tehtävänä on tuottaa ja analysoida tilannekuvaa ja luoda yhteinen näkemys perusopetuksen oppimistulosten laskuun vaikuttaneista tekijöistä sekä laatia yhteiseen näkemykseen perustuva esitys kehittämistarpeista ja toimenpiteistä oppimistulosten kääntämiseksi nousuun. Työryhmän toimikausi loppuu keväällä 2026.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnittelu koulutuksessa

Hallitus on sitoutunut edistämään eri ryhmien ja yksilöiden yhdenvertaisuutta laajalaisesti. Varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuudesta edistää tasa-arvoa ja tehdä tasa-arvosuunnitelma säädetään tasa-arvolaisissa (609/1986) ja yhdenvertaisuuden edistämisestä ja yhdenvertaisuussuunnitelmista yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014). Myös häirinnästä ja siihen puuttumisesta säädetään kyseisissä laeissa. Tasa-arvolain tarkoitus on edistää naisten ja miesten välistä

5 Programme for International Student Assessment (PISA). PISA on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, joka tuottaa tietoa erityisesti koulutuksen tilasta ja tuloksista kansainvälisesti. PISA-ohjelma koostuu kolmenvuoden välein toteutettavista PISA-tutkimuksista.

6 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). OECD:n jäsenmaita on 38 mkl. Suomi.

7 [*Tasa-arvo teoiksi ja todeksi – Sukupuolten sisäisten ja välisten oppimistuloseröjen syitä ja taustoja perusopetuksessa \(karvi.fi\)](#), 2021.

8 [Tilastokeskus: Oppimisen tuki](#)

9 [Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Pöytä & Kupiainen. 2018. Tytöt ja pojat koulussa Miten selättää poikien heikko suoriutuminen peruskoulussa?](#)

tasa-arvoa, estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Yhdenvertaisuuslain tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää.

Perusopetuksessa on rohkaistava oppilaita tunnistamaan omat vahvuutensa ja mahdollisuutensa sekä suhtautumaan eri oppiaineisiin, tekemään valintoja ja sitoutumaan opiskeluun ilman sukupuoleen tai muihin ominaisuuksiin sidottuja roolimalleja. Sekä tyttöjä että poikia on kannustettava yhdenvertaisesti eri oppiaineiden opinnoissa.

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla oli useita koulunkäyntiin ja kouluyhteisössä elämiseen liittyviä haasteita, kuten kiusaamisen ja yksinäisyyden kokemuksia sekä uupumista. Tähän on kiinnitettävä huomiota, jotta varmistetaan yhdenvertainen koulu kaikille. Oppilaitoksissa on varmistettava kaikkien oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointi, mihin velvoittavat niin opetussuunnitelmat kuin lainsäädäntökin. Koko koulutuspolulla on luotava lapsen ja nuoren itsearvostusta tukeva ja toisia oppilaita ja opiskelijoita arvostava, turvallinen ilmapiiri.

Erilaisissa selvityksissä on tuotu esille sitä, että koulutuksen suunnitelmavelvoitteen noudattamisessa ja suunnitelmien laatimisen laadussa on puutteita. Näistä käy myös ilmi, että kielelliseen-, etniseen-, sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuuluvat lapset ja nuoret kokevat enemmän häirintää ja esimerkiksi koulukiusaamista.¹⁰ Myös varhaiskasvatuksessa olevat lapset kohtaavat syrjintää. Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistyötä onkin kehitettävä edelleen mm. kasvatus- ja koulutusalan henkilöstön osaamista lisäämällä varhaiskasvatuksesta alkaen.

10 Telakivi, L. (2019). Sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret ja valta. RIKU-lehti 3/2019. & Laitinen, Haanpää, Francke ja Lahtinen (2020). Opetushallitus.

Toimenpiteet:

1. Sukupuoli otetaan huomioon perusopetuksen oppimistulosten vahvistamistyössä ja OKM:n perustaman työryhmän toiminnassa. Kiinnitetään huomiota erityisesti niihin oppilaisiin, joiden oppimistulokset ovat keskimääräistä heikompia. Pojat ovat ylliedustettuina tässä joukossa. (OKM)
2. Vähennetään koulutus- ja työelämäsegregaatiota ottamalla huomioon moniperustaisen syrjinnän näkökulma mm. oppilaanohjauksessa. (OKM)
3. Torjutaan aktiivisesti kaikkea henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, kuten sukupuoleen, ulkonäköön, maailmankatsomukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen, etniseen taustaan, vammaan tai sairauteen liittyvää kiusaamista, häirintää ja syrjintää kouluissa ja oppilaitoksissa. Varmistetaan, että opettajat ja muut kasvattajat saavat riittävät tiedot ja taidot torjua kiusaamista, häirintää ja syrjintää sekä lisätä oppilaiden ymmärrystä ja arvostusta toisiaan kohtaan. Turvataan kaikille yhdenvertainen koulutie. (OKM)
4. Suunnitellaan ja toteutetaan koko koulutusjärjestelmän kattava kehittämisohjelma, jonka tavoitteena on tukea ja seurata yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmien laatimista ja vaikuttavuutta. (OKM)

3 Tasa-arvon vahvistaminen työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Hallitusohjelma:

Hallitus edistää työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä haluaa kitkeä kaikenlaisen syrjinnän työelämästä. -- Hallitus edistää samapalkkaisuuden periaatetta. -- Anonyymien rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään ja tasa-arvolain velvoitteiden noudattamisen valvontaa tehostetaan työelämän tasa-arvon edistämiseksi. --Jatketaan kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken. -- Hallitus selvittää toimenpiteitä, joilla voidaan vähentää ammattialojen sukupuolen mukaista eriytymistä. -- Hallitus edistää palkka-avoimuutta EU-direktiivin minimisäännösten mukaisesti.

Hallitus teettää taloustieteellisen vaikuttavuusanalyysin, jossa selvitetään samapalkkaisuusohjelmien, lainsäädännön muutosten, taloussuhdanteiden, työmarkkinoiden rakennemuutosten ja työmarkkinatoimenpiteiden vaikutuksia naisten ja miesten keskiansioiden eron muutoksiin. -- Hallitus seuraa perhevapaaauudistuksen tuloksia, jatkaa työtä perhevapaiden tasaisemman jakautumisen puolesta sekä edistää isien perhevapaiden käyttöä.-- Hallitus selvittää keinoja vanhemmuuden kustannusten tasaisemmaksi jakautumiseksi esimerkiksi pohjoismaisten mallien mukaisesti.-- Työn ja perheen yhteensovittamista tukevia palveluita kehitetään edelleen niin, että ne tukevat erilaisia perhetilanteita ja vuorotyön tekemistä.-- Hallitus edistää vuoroasuvien lasten vanhempien tasaveroista asemaa turvaamalla arjen sujuvuuden kannalta välttämättömät palvelut, kuten selvittää koulukyytien saatuutta molemmille vanhemmille.

Edistetään lasten oikeuksien toteutumista yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Selvitetään mahdollisuudet parantaa lapsen asemaa vaikeissa erotilanteissa ja oikeusprosesseissa. Edistetään lapsen oikeutta molempiin vanhempiinsa vahvistamalla lähivanhemman myötävaikutusvelvollisuutta etävanhemman tapaamisoikeuden toteutumiseen ja ehkäisemällä ns. vieraannuttamista.

Hallitus poistaa työelämässä esiintyviä syrjiviä käytäntöjä ja rakenteita edistämällä syrjintää koskevan lainsäädännön noudattamista tehokkaammalla informoinnilla, hyvien käytäntöjen levittämällä ja mm. alustatalouden tehokkaammalla

valvonnalla. Erityisesti raskaus- ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. -- Työelämässä aliedustettujen ryhmien kuten vammaisten, romanien, eri maahanmuuttajaryhmien ja maahanmuuttajanaisten työelämään osallistumisen lisäämiseksi toteutetaan toimintaohjelma.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Valtioneuvosto kiinnittää työnantajana erityishuomiota yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin ja monimuotoisuuteen muun muassa rekrytoinnissa ja työpaikkailmoituksissa. Tavoitteena on luoda yhdenvertaiset edellytykset eri vähemmistöryhmiin kuuluville työnhauksa.

Taustaa:

Työn ja perhe-elämän yhteensovittaminen

Hallituskaudella työn ja perhe-elämän yhteensovittamista edistetään monin tavoin. Osana STM:n asettamaa Työelämän tasa-arvo ja perhevapaat -työryhmän työtä selvitetään muun muassa vanhemmuuden kustannusten jakautumista muissa pohjoismaissa sekä seurataan perhevapaauudistuksen tuloksia. Osana STM:n koordinoimaa kansallista lapsistrategiaa toteutetaan kokoava selvitys, jossa kartoitetaan vanhempien eron jälkeisten ja erillään asumisen haasteiden ilmenemismuotoja mukaan lukien psyykkinen väkivalta, pakottava kontrolli, vieraannuttaminen, eronjälkeinen häirintä sekä taloudelliseen toimeentuloon vaikuttavat haasteet.

Perhevapaauudistus kannustaa vanhempia vahvempaan vastuunjakoon pienten lasten hoivassa. Hallitus seuraa, miten uudistus jalkautuu hallituskauden aikana, sekä tukee erityisesti isiä perhevapaiden käyttöön. Kelan lapsiperhe-etuustilaston mukaan vuonna 2023 kaikista vanhempainpäivärahapäivistä korvattiin 84 prosenttia naisille. Miehillä korvattujen päivien osuus kasvoi 12,2 prosentista 15,6 prosenttiin.¹¹ Perhevapaiden aiheuttamat riskit työuralle, palkkakehitykselle ja eläkkeisiin kohdistuvat pääosin naisiin. Perhevapaiden tasaisella jakamisella on vaikutuksia työelämän tasa-arvoon, lapsen läheisempään suhteeseen vanhempiinsa sekä parisuhdetyytyväisyyteen ja pienempään eroriskiin.¹² Vanhemmuus vaikuttaa myös

11 Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2023 | FPA-statistik Handikappförmåner 2023 (helsinki.fi).

12 Kelan lapsiperhe-etuustilasto 2023 | FPA-statistik Handikappförmåner 2023 (helsinki.fi).

menoihin. Vanhemmuuden kustannukset jakautuvat sukupuolten välillä eri tavoin. Hallituksen tavoitteena on vanhemmuuden kustannusten tasaisempi jakautuminen sukupuolten välillä.

Sukupuolten välinen palkkaero

Sukupuolten välinen palkkaero on merkittävä ongelma suomalaisessa työelämässä. Miesten ja naisten keskimääräinen palkkaero on kaventunut varsin hitaasti ollen nyt noin 15,4 prosenttia. Palkkaeron taustalla on rakenteellisia tekijöitä kuten alojen, ammattien ja työtehtävien eriytyminen sukupuolen mukaan sekä naisvaltaisten alojen ja ammattien miesvaltaisia aloja heikompi arvostus. Hallitus pyrkii yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa kaventamaan sukupuolten keskimääräistä palkkaeroa muun muassa toteuttamalla samapalkkaisuusohjelmaa. Yleisesti samapalkkaisuusperiaate tarkoittaa sitä, että samasta ja samanarvoisesta työstä tulee maksaa sama palkka. Samapalkkaisuusohjelman tavoitteena on myös purkaa työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten aloihin ja ammatteihin. Kolmikantaisia samapalkkaisuusohjelmia on toteutettu vuodesta 2006 lähtien. Samapalkkaisuusohjelma 2024–2027 kokoaa yhteen hallituksen ja työmarkkina-keskusjärjestöjen yhteiset toimenpiteet palkkaeron kaventamiseksi. Ohjelma sisältää muun muassa viestintä- ja vaikuttamiskampanjan perhevapaiden ja hoivavastuun tasaisemmaksi jakautumiseksi.

Kansainvälisesti yhdeksi keskeiseksi keinoksi edistää palkkatasa-arvoa on nousut palkka-avoimuus. Euroopan komissio antoi vuonna 2014 palkka-avoimuussuosituksen ja vuoden 2021 maaliskuussa palkkauksen läpinäkyvyyttä parantavan direktiiviehdotuksen. Hallitus aikoo edistää palkka-avoimuutta EU-direktiivin minimisäännösten mukaisesti. Direktiivi tulee panna täytäntöön kesäkuuhun 2026 mennessä.

Maahanmuuttajanaisten työllisyys

Sukupuolten välinen epätasa-arvo työelämässä korostuu maahanmuuttajaväestön keskuudessa. Erityisesti kolmansissa maissa syntyneiden naisten työllisyysaste (65 prosenttia) oli 2022 edelleen selkeästi miehiä (75 prosenttia) alhaisempi.¹³ Maahanmuuttajat työskentelevät keskimääräistä useammin epätyypillisissä työsuhteissa. Maahanmuuttajien työurien on havaittu jäävän keskimäärin lyhyiksi ja ansioiden olevan pieniä. Monet Suomeen maahan muuttaneista tekevät Suomessa aiempaa työhistoriaansa tai koulutustaan vastaamatonta työtä. Miesten ja naisten työurissa

13 Sutela 2023; luvut Eurostat

on havaittu olevan suuria eroja. Hallitus toteuttaa toimintaohjelman työelämässä aliedustettujen ryhmien kuten maahanmuuttajanaisten osallistumisen lisäämiseksi. Lisäksi hallitus edistää maahanmuuttajanaisten siirtymistä työmarkkinoille toimenpiteillä, jotka vähentävät työelämän ja uraohjauksen sukupuoli- ja etnisiä stereotyyppioita sekä jotka edistävät tasa-arvoa perheissä.

Kotoutumislain kokonaisuudistuksessa on säädetty sukupuolten tasa-arvoa parantavia toimia. Vuoden 2025 alussa voimaan tuleva uudistus tukee maahanmuuttaneiden kotoutumista ja työllistymistä kehittämällä alkuvaiheen kotoutumispalveluita. Tavoitteena on myös tasa-arvon ja hyvinvoinnin lisääminen sekä hyvien väestösuhteiden edistäminen. Kotoutumisen edistämisessä on kuitenkin edelleen tarvetta lisätoimiin, joilla sukupuolten tasa-arvoa vahvistavaa kotoutumista voidaan edistää.

Syrjimättömyyden vahvistaminen työelämässä

Hallitus edistää työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä haluaa kitkeä kaikenlaisen syrjinnän työelämästä. Valtion uudessa yhteisessä rekrytointijärjestelmässä on mahdollisuus anonyymiin rekrytointiin. Valtiotyönantaja seuraa anonyymien rekrytoinnin käyttöönottoa valtion yhteisessä rekrytointijärjestelmässä. Anonyymi rekrytointi edistää työhakemusten tasapuolista, osaamiseen ja pätevyyteen perustuvaa käsittelyä rekrytointiprosessissa ja tukee hakijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia tulla valituksi. Hallitusohjelman mukaisesti anonyymien rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään.

Hallituksen tavoitteena on lisäksi kohdistaa tehokkaampia keinoja raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyyn. Raskaus- ja perhevapaasyrjintä on yleinen työelämän tasa-arvo-ongelma, joka vaikuttaa muun muassa naisten urakehitykseen ja palkkaan. Kolmikantainen Työelämän tasa-arvo ja perhevapaat - työryhmä etsii keinoja syrjinnän estämiseksi hallituksen puoliväliriiheen mennessä. Lisäksi laaditaan oikeudellinen selvitys raskaus- ja perhevapaasyrjinnän vähentämisestä. Selvitys sisältää muun muassa arvion nykyisen lainsäädännön toimivuudesta ja kehittämisehdotuksia.

Toimenpiteet:

5. Selvitetään työnantajille aiheutuvien vanhemmuuden kustannusten jakautumista, korvaamista ja tasaamista Suomen verrokkimaissa. (STM)
6. Toteutetaan vuosina 2024–2027 kolmikantainen samapalkkaisuusohjelma, jonka tavoite on kaventaa edelleen sukupuolten välistä palkkaeroa. (STM)
7. Hallitus edistää palkka-avoimuutta EU-direktiivin minimisäännösten mukaisesti. (STM)
8. Seurataan kotoutumislain uudistusten sukupuolivaikutuksia erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien naisten ja miesten osalta. (TEM)
9. Tuetaan kuntia ja hyvinvointialueita edistämään sukupuolten tasa-arvoa kotoutumislain kokonaisuudistuksen toimeenpanossa. (TEM, KEHA)
10. Anonyymiä rekrytointia edistetään valtiolla. (VM)
11. Tehostetaan raskaus- ja perhevapaasyrjinnän ehkäisyä. Perustetaan kolmikantainen ryhmä etsimään tehostamiskeinoja ja teetetään oikeudellinen selvitys. (STM)

4 Sukupuolten tasapuolisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Hallitusohjelma:

Yhteiskuntamme perustuu demokratiaan. -- Hallitus vahvistaa demokratiaa, osallisuutta ja luottamusta yhteiskunnassa. Uusia keinoja vaalia näitä perusarvoja tarkastellaan ennakkoluulottomasti. -- Hallitus työskentelee osallistavan ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan puolesta ja torjuu eriytymiskehitystä. -- Hallitus valmistelee ja toimeenpanee kansallisen ohjelman demokratian ja osallistumisen edistämiseksi. -- Erityisenä tavoitteena on äänestysaktiivisuuden edistäminen ja lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. -- Edistetään demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen hyvien käytäntöjen kehittämistä. Vahvistetaan hyvän keskustelun ja mielipiteen vaihtamisen kulttuuria yhteiskunnassa jo lapsesta lähtien perustalaillinen sanan- ja mielipiteenvapaus turvaten. -- Poikiin ja miehiin kohdistuviin tasa-arvo-ongelmiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota erityisesti nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman.

Hallitus uudistaa taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön. Tavoitteena on opetuksen saavutettavuuden parantaminen eri taiteenalat huomioiden.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon, tai muun vastaavan tunnusmerkin perusteella.

Taustaa:

Hallituksen tavoitteena on edistää ihmisten osallistumismahdollisuuksia yhteiskunnassa. Kansalais- ja poliittiset oikeudet turvaavat yksilön oikeutta osallistua yhteiskunnalliseen ja poliittiseen toimintaan. Kaikilla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon, nostaa

tärkeäksi kokemiaan yhteiskunnallisia asioita yhteiseen päätöksentekoon ja asettua ehdolle vaaleissa. Sukupuoli voi vaikuttaa osallisuuden mahdollisuuksiin ja kokemuksiin.

Osallisuus kulttuuri-, taide- ja liikuntaharrastuksissa

Suomi sijoittuu kahdeksannelle sijalle vuoden 2023 EU:n tasa-arvoindeksissä (EIGE). Sijoitus on laskenut selvästi edellisestä vuoden 2020 indeksisijoituksesta, jolloin Suomi sijoittui sijalle neljä. Suomen kansallinen pistemäärä on korkeampi kuin EU:n keskiarvo, mutta tasa-arvon kehitys on EU:n keskiarvoa hitaampaa. Suomen pisteet nousivat sekä terveyden että työn alueella. Suurinta nousu on ollut työn alueella. Indeksisijoituksen laskuun on vaikuttanut erityisesti ajankäyttöön liittyvät erot sukupuolten välillä. Perinteisesti Suomessa kulttuuriharrastuksiin osallistuminen on jakautunut sukupuolittain ja tyttöjen ja naisten osuus kulttuurin harrastajista ja kuluttajista on suurempi kuin poikien ja miesten. Tasa-arvoindeksin mukaan naisten osallistuminen liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajan harrastuksiin sekä vapaaehtoistyöhön on vähentynyt, miesten taas jonkin verran noussut. Myös naisten osallistuminen vapaaehtois- ja hyväntekeväisyystoimintaan on vähentynyt selkeästi miehiä enemmän.

Kulttuuri ja taide vahvistavat kaiken ikäisten ihmisten ja ryhmien välistä luottamusta lisäämällä osallisuuden kokemusta ja yhteistä ymmärrystä. Osallistuminen kulttuuriharrastuksiin vähentää yksinäisyyttä ja ehkäisee syrjäytymiskehitystä. Kulttuuriharrastukset tukevat myös elämänhallintaa ja oppimistuloksia. On syytä kiinnittää huomiota syihin naisten osallistumisen vähentymisessä sekä pyrkiä tavoittamaan poikia ja miehiä paremmin kulttuuriharrastusten pariin. Kulttuuri- ja taide-elämysten kynnysten madaltaminen ja etsivä kulttuurityö ovat olennainen osa kulttuurin ja taiteen edistämistä ja tasa-arvotyötä. Taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kunnioitukselle. Kuluvalle hallituskaudella taiteen perusopetuksen lainsäädäntöä uudistetaan saavutettavuus huomioiden. Tarkoituksena on, että taiteen perusopetus olisi entistä tasa-arvoisemmin saatavilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää liikuntaa edistäviltä järjestöiltä ja liikuntatieteellisiltä yhteisöiltä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia yleisavustushauissa. Ministeriö arvioi ja seuraa suunnitelmien toteutumista ja kehitystä osana järjestöjen vastuullisuustoimia. Suunnitelmien laatu vaikuttaa yleisavustuksen määrään. Yleisavustushaussa kaikki liikuntaa edistäviltä järjestöiltä kerättävät ihmisistä koskevat tiedot kerätään sukupuolittain eritellysti.

Eri tutkimusten mukaan urheilussa epäasiallista käytöstä ja seksuaalista ja sukupuolista häirintää kokevat selvästi muita enemmän eri vähemmistöihin, kuten seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat henkilöt. Liikunnan ja urheilun turvallisemman toimintaympäristön kehittämiseksi hallitusohjelmaan kirjattua Väestöliiton ja urheilun yhteistä Et ole yksin -palvelu vakinaistetaan ja sitä laajennetaan myös nuorisotoimintaan. Palvelu tarjoaa matalan kynnyksen chat-palvelua sekä välineitä epäasialliseen kohtelun estämiseen ja siihen puuttumiseen seksuaaliväkivallan ja häirinnän, epäasiallisen käytöksen tai kiusaamisen kohteeksi joutuneelle urheilijalle tai urheilutoimijalle sekä heidän läheisilleen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön nimittämä Urheilun eettisten asioiden neuvottelukunta on julkisen vallan ja järjestökentän välinen yhteistyö- ja koordinaatioelin. Neuvottelukunnan asialistalla on säännöllisesti sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä. Neuvottelukunnan jäsenistössä on edustettuna myös urheilun ulkopuolisia asiantuntijaorganisaatioita, kuten Seta ry, Ihmisoikeusliitto ja Pelastakaa Lapset ry. Neuvottelukunta tiivistää käynnissä olevalla toimikaudellaan (2023–2027) eri toimijoiden välistä yhteistyötä turvallisen toimintaympäristön edistämiseksi liikunnassa ja urheilussa.

Metsätalous ja muut luonnonvaroihin perustuvat toimialat ja harrastukset ovat perinteisesti olleet miesvaltaisia. Metsätaloudessa sukupuolten väliseen tasa-arvoon kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Metsänomistajista yhä suurempi osa on naisia. Luonnonvarakeskuksen (LUKE) vuonna 2020 julkaiseman metsänomistajatutkimuksen mukaan naisten osuus metsänomistajista on 41 prosenttia. Saman tutkimuksen perusteella ja tarkasteltaessa metsänomistuksen tavoitteita naisten osuus oli selvästi keskimääräistä suurempi virkistyskäyttäjissä ja keskimääräistä pienempi metsässä tekevien ja monitavoitteisten keskuudessa. Metsänomistajakunnassa on havaittu, että odotukset esimerkiksi palvelutarjonnalle voivat joissain tilanteissa olla sukupuolittuneita. Metsätutka -kyselyn mukaan naiset myös kokevat metsäosaamisensa heikommaksi kuin miehet. Palveluja tulisi kehittää vastaamaan omistajakunnan tarpeita sukupuolesta riippumatta. Tarvitaan mm. erilaisia metsäalan osaamista parantavia koulutuksia ja neuvontatilaisuuksia. Kansallisen metsästrategian toimenpiteenä kehitetään metsäalan ja sen koulutuksen vetovoimaa ja reagointikykyä. Yhtenä toteutustapana on viestiä alan ja sen työllistymisen monipuolisista mahdollisuuksista. Tähän toteutukseen on luontevaa sisällyttää kaikki tasa-arvon ja diversiteetin näkökulmat, myös sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmat. Tasapainoiseen sukupuolijakaumaan kiinnitetään erityistä huomiota myös asetettaessa metsäalan sidosryhmistä koottavia työryhmiä.

Luonnonvarakeskuksen uusimman Vapaa-ajankalastus 2022 -tilastojulkistuksen mukaan kalastuksen suosio on merkittävästi ja poikkeuksellisesti kasvanut naisten keskuudessa, sillä vuoden aikana peräti 23 prosenttia tytöistä ja naisista oli käynyt kalassa. Kasvua on tapahtunut eniten 25–44-vuotiaiden naisten ryhmässä. Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö käynnisti vuonna 2021 maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella Mimmit kalastaa -hankkeen. Hankkeen tavoitteena on edistää tyttöjen ja naisten kalastusharrastusta, madaltaa tyttöjen ja naisten kalastusharrastuksen aloittamisen kynnystä, lisätä kalastusharrastuksen kiinnostavuutta kohdennetuin sisällöin tyttöjen ja naisten keskuudessa sekä tasapainottaa sukupuolijakoa kalastamisen harrastamisessa.

Poikien ja miesten syrjäytyminen ja osallisuus

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että poikiin ja miehiin kohdistuviin tasa-arvo-ongelmiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota erityisesti nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Syrjäytyminen on sukupuolittunut ilmiö, joka koskettaa erityisesti poikia ja miehiä. Syrjäytymisellä kuvataan nykyaikaisia yhteiskunnallisen huono-osaisuuden muotoja¹⁴. Sukupuolen lisäksi sosiaaliseen osallisuuteen vaikuttaa muun muassa ikä ja sosioekonominen asema. Sosioekonominen asema vaikuttaa erityisesti miesten hyvinvointiin ja terveyteen ja näin mm. keskimääräiseen elinikään. Syrjäytymiseen vaikuttavia taustatekijöitä voivat olla muun muassa koulutuksen puute, työttömyys, sairaus, toimentulon puute, päihteiden käyttö, asunnottomuus, väkivaltaisuus ja rikollisuus. Syrjäytymisen riskitekijät ovat usein ylisukupolvisia ja kasautuvia. Lasten köyhyys- ja syrjäytymisriski määrittyykin usein heidän vanhempiensa kautta.¹⁵ Koulutukseen liittyvillä yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa edistävillä toimenpiteillä on suuri potentiaali poikien ja miesten syrjäytymisen ehkäisyssä (ks. Kpl 3 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa). Myös sukupuolinäkökulmaa valtavirtaistamalla voidaan huomata ja puuttua poikien ja miesten kohtaamiin epätasa-arvoisuuksiin.

Monet syrjäytymisen taustatekijöistä ovat yleisimpiä miehillä kuin naisilla. Esimerkiksi vuonna 2023 asunnottomista 78 prosenttia¹⁶ ja vuonna 2022 vangeista 92 prosenttia¹⁷ oli miehiä. Toisaalta naisten huono-osaisuuden kokemukset liittyvät

14 Sosiaali- ja terveysministeriö: [Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäiseminen - Sosiaali- ja terveysministeriö \(stm.fi\)](https://stm.fi)

15 [*Toimintasuunnitelma köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

16 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). [Asunnottomat 2023 \(ara.fi\)](https://ara.fi)

17 Rikoseuraamuslaitoksen tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2022. Saatavilla: [Monisteet ja raportit - Rikosseuraamuslaitos:](https://monisteet.ja.raportit-rikosseuraamuslaitos.fi)

usein mataliin tuloihin ja kasautuvat miehiä myöhemmälle iälle. Syrjäytymisriskissä olevat naiset ovat yleensä nuoria tai eläkeikäisiä kun taas miehet ovat tyypillisesti työikäisiä.¹⁸

Pojat ja miehet korostuvat väkivalta- sekä rikostilastoissa; 80 prosentissa rikoslakirikoksista oli miespuolinen epäilty.¹⁹ Hallitus haluaa ymmärtää paremmin miksi miehet ja pojat kohtaavat merkittävästi väkivaltaa. Kenenkään ei tulisi kokea fyysiseen tai henkiseen vapauteen kajoamista. Sukupuolen merkityksen ymmärtäminen väkivallan ja rikollisuuden osatekijänä voi paremmin auttaa purkamaan haitallisia ilmiöitä ja mahdollistaa rikos- tai väkivaltariskin omaavien parempaa kohtaamista ja osallisuutta yhteiskunnassa. Hallitus tekee toimenpideohjelman nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi (ks. Kpl 5) sekä selvittää laajemmin miehiin ja poikiin liittyviä tasa-arvohaasteita.

Päätöksenteon tasa-arvo

Tasa-arvolain kiintiösäännös on edistänyt merkittävästi sukupuolten tasapuolista edustusta kunnanhallituksissa ja kunnallisissa lautakunnissa sekä valtionhallinnon valmistelemissa toimielimissä. Myös vaaleilla valituissa elimissä naiset ja miehet ovat suhteellisen tasavertaisesti mukana. Sen sijaan taloudellisessa päätöksenteossa valta jakautuu edelleen epätasaisesti, ja esimerkiksi naisten osuus yritysten toimitusjohtajista ja johtoryhmän jäsenistä on kasvanut varsin hitaasti. Parhaimmillaan sukupuolten tasa-arvo lisää yritysten kilpailukykyä ja kannattavuutta. Sukupuolten tasapuolista edustusta ja laajemmin moninaisuutta tulee lisätä yritysten kuten pörssiyhtiöiden johtotehtävissä. Vaikka naisten määrä esihenkilöinä, johtajina tai erityisasiantuntijoina on kasvanut, toimivat miehet naisia useammin johtotehtävissä.

Keskuskauppakamari laatii säännöllisesti selvityksiä suomalaisten pörssiyhtiöiden johdon ja hallitusten sukupuolijakaumasta. Heinäkuussa 2024 julkaistun katsauksen mukaan naisten osuus suomalaisten pörssiyhtiöiden hallituspaikoista oli 33 prosenttia. Osuus on viimeisten 15 vuoden aikana kasvanut keskimäärin 1–2 prosenttiyksikköä vuosittain. Muutos voidaan nähdä merkittävänä, sillä esimerkiksi vuonna 2011 listayhtiöiden hallituspaikoista 18 prosenttia oli naisten hallussa. Viime vuosina kehitys on jonkin verran hidastunut. Eroja on myös erikokoisten pörssiyhtiöiden naishallitusjäsenten osuudessa. Kun suurten pörssiyhtiöiden hallituksissa

18 THL: [Sukupuolten hyvinvointi- ja terveyserot](#), 2024

19 Tilastokeskus. [Rikos- ja pakkokeinotilasto](#). (2019).

naisia on 36 prosenttia (v. 2020 34 prosenttia), on keski suurten pörssiyhtiöiden hallituksissa naisia 33 prosenttia (vuonna 2020 30 prosenttia) ja pienten 30 prosenttia (v. 2020 26 prosenttia).

Suomessa naisten osuus hallituksissa on kansainvälisesti verrattuna korkealla tasolla. EU-maista Suomea edellä ovat tilastoissa Ranska, Italia, Tanska, Alankomaat, Espanja, Belgia ja Saksa sekä ETA-maista puolestaan Islanti ja Norja. Sukupuolten välisen tasa-arvon säilyttämiseksi tai lisäämiseksi on tärkeää, että naisten ja miesten kohtelu on tasa-arvoista keskijohdon, johtoryhmien ja hallitusten rekrytointiprosesseissa.²⁰

Keväällä 2023 julkaistiin valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan selvitys ”Listayhtiöiden hallitus- ja johtoryhmätehtävät – naisten urakehityksen haasteet”. Selvityksen yhteydessä oikeusministeriössä laadittiin virkatyönä toinen selvitys ”Pörssiyhtiöiden hallintoelinten jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2022/2381 sisällöstä ja täytäntöönpanon vaihtoehtoista”. Selvityksen ja siitä saadun lausuntopalautteen pohjalta oikeusministeriö valmisti hallituksen esitysluonnoksen direktiivin täytäntöönpanon vaihtoehtoista. Ehdotetulla sääntelyllä pyritään edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa direktiivin mukaiseen soveltamisalaan kuuluvien yhtiöiden ylimmissä johtotehtävissä. Prosentuaalinen tavoite (40 prosenttia) edistää aliedustetun sukupuolen, käytännössä naisten, valintaa yhtiön johtoon. Tällöin myönteisiä vaikutuksia voi olla myös yhtiöiden muilla uratasoilla, kun molempien sukupuolten edustajilla on yhtäläiset mahdollisuudet edetä urallaan ja kohota johtotehtäviin. Sääntely kohdistuu vain suurimpiin pörssiyhtiöihin.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat ovat vuodesta 2004 lähtien asettaneet valtio-omisteisten yhtiöiden hallituksia koskevat tasa-arvotavoitteet. Valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusten keskimääräinen naisten prosentuaalinen osuus on viimeisinä vuosina (2021–23) pysynyt suhteellisen samana (46–47 prosenttia). Valtio-omisteisten yhtiöiden hallituksen puheenjohtajissa naisten osuus on kasvanut ollen vuonna 2023 28 prosenttia (vrt. 2021; 22 prosenttia). Myös johtoryhmissä naisten määrä on lisääntynyt. Vuonna 2023 naisia oli 41 prosenttia johtoryhmän jäsenistä, kun vielä vuonna 2021 osuus oli 35 prosenttia.

20 Keskuskauppakamari (2022c). Naisjohtajakatsaus. Naiset pörssiyhtiöiden johdossa – kansainvälinen vertailu. Maaliskuu 2022.

Demokratia, osallisuus ja luottamus yhteiskunnassa

Osallistavan, oikeudenmukaisen ja yhtenäisen yhteiskunnan tulee olla turvallinen jäsenilleen. Vihapuhe, häirintä ja vastakkainasettelu heikentävät demokratiaa sekä osallistumismahdollisuuksia. Sukupuolten tasa-arvon kehitystä ja laajemmin ihmisoikeussopimusjärjestelmää on viime aikoina haastettu. Polarisaatiokehitys yhteiskunnassa on myös jatkuvasti voimistunut. On tärkeää, että ihmisoikeuksien universaalius tunnistetaan eikä saavutettua tasa-arvokehitystä heikennetä. Hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman.

Myös Pohjoismaisessa yhteistyössä tasa-arvoministerit etsivät keinoja sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt kokevat merkittävän määrän syrjintää muun muassa koulutuksessa ja työelämässä. Vihapuhe ja vastakkainasettelu vaikuttavat koettuun turvallisuuteen ja osallisuuden kokemuksiin. Toisaalta sukupuolivähemmistöjen osallisuuden ja syrjäytymisen kokemuksista Suomessa ja kansainvälisesti tarvitaan vielä lisää tietoa. Suomi toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana vuonna 2025. Tasa-arvo- ja HLBTI-ministerineuvoston sektorilla toteutetaan puheenjohtajuusvuonna hanke, jonka tavoitteena on tukea sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten hyvinvointia ja kehittää heihin liittyvää julkista tiedonkeruuta Pohjoismaissa. Hanke sisältää tutkimuskonferenssin, alan tutkijoiden ja asiantuntijoiden verkostoitumista sekä konferenssiraportin tekemisen. THL vastaa hankkeen toteutuksesta.

Toimenpiteet:

12. Vakinaistetaan ja laajennetaan Et ole yksin -toiminta. (OKM)
13. Osana Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanoa pyritään lisäämään poikien osallistumista taiteen ja kulttuurin harrastamiseen sukupuolten välisten erojen vähentämiseksi. (OKM)
14. Uudistetaan taiteen perusopetuksen lainsäädäntöä saavutettavuus ja sukupuolinäkökulma huomioiden. (OKM)
15. Sukupuolten tasa-arvoa liikunnassa ja urheilussa edistetään edellyttämällä liikuntaa edistäviltä järjestöiltä ajantasaisia tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia, joihin sisältyy toimenpiteiden toteutumisen seuranta. (OKM)
16. Lievennetään sukupuolisegregaatiota metsätalouden elinkeinoissa ja harrastuksissa. (MMM)

17. Järjestetään hallituskaudella toinen ministeri Grahn-Laasosen koolle kutsuma pyöreän pöydän keskustelu sateenkaari-ihmisten oikeuksista. (STM)
18. Selvitetään miehiin ja poikiin kohdistuvia tasa-arvo-ongelmia ja niiden yhteyttä nuorten miesten syrjäytymiseen. Ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. (STM)
19. Valtio-omisteiset yhtiöt pyrkivät monimuotoisuuteen mm. hallituskokoonpanoissa sekä kasvattamaan naisten osuuksia valtio-omisteisten yhtiöiden johdossa. (VNK)
20. Toteutetaan pörssiyhtiöiden hallintoelinten jäsenten sukupuolijakauman tasapainottamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2022/2381 täytäntöönpano. EU-direktiiviin perustuvassa hallituksen esityksessä tavoitteeksi ehdotetaan, että kaikissa soveltamisalaan kuuluvien pörssiyhtiöiden hallituksissa olisi vähintään 40 prosenttia aliedustettua sukupuolta viimeistään 30.6.2026 (OM)

5 Naisiin kohdistuva, lähisuhde- sekä muu väkivalta

Hallitusohjelma:

Väkivallan eri muotoja torjutaan määrätietoisesti ja monin keinoin. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa torjutaan vahvistamalla ennaltaehkäisyä ja tunnistamista erityisesti viranomaisissa, kunnissa ja hyvinvointialueilla. Lisätään edellytyksiä tunnistaa ja puuttua poikiin ja miehiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyä ja tunnistamista vahvistetaan erityisesti viranomaisissa, kunnissa ja hyvinvointialueilla. Lisätään uhrien tietoisuutta mahdollisuuksista saada suojelua ja turvaa. Turvakotien ja raiskauskriisikeskusten palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan. Tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan. Työtä väkivallattoman lapsuuden turvaamiseksi jatketaan. Lapseen kohdistuvan seksuaaliväkivallan tapauksissa varmistetaan lapsen edun mukainen tutkinta ja monialainen tuki eri viranomaisten yhteistyönä.

Hallitus laatii uhripoliittisen toimenpideohjelman, jonka tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Hallitus selvittää tahallisten henkirikosten ja lapsiin kohdistuvien seksuaalirikosten syyteoikeuden vanhentumisajan pidentämistä tai syyteoikeuden vanhentumisesta luopumista ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tarve pakottavan kontrollin kriminalisoinnille selvitetään. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin. -- Myös alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukupuolielinten silpomista varten kriminalisoidaan. -- Hallitus ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa. Velvoitetaan viranomaiset aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistetaan riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijoitettu tai huostaanotettu kadonnut lapsi löydetään nopeasti ja saadaan palautettua.

Hallitus arvioi mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa lähestymiskiellon tehokkuuden parantamiseksi ja lähestymiskiellon rikkomisten vähentämiseksi.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Hallitus jatkaa työtä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. -- Yhteiskunnan rakenteissa oleva syrjintä, joka ilmenee mm. naisiin kohdistuvassa väkivallassa sekä saamelaisten, romanien, vammaisten henkilöiden, seksuaali- ja sukupuoli-vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja ulkomaalaistaustaisten henkilöiden syrjintänä. Joskus eri syrjintäperusteet myös risteävät keskenään, mihin on kiinnitettävä erityistä huomiota. -- Hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon, tai muun vastaavan tunnusmerkin perusteella. Hallitusohjelman mukaisesti tunnistetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa.

Taustaa:

Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa merkittävä ongelma, joka loukkaa väkivallan uhrin perus- ja ihmisoikeuksia. Naisiin kohdistuva väkivalta ilmentää sukupuolten välisiä valtasuhteita yhteiskunnassa. Se ylläpitää sukupuolten epätasa-arvoisuutta ja on naisiin kohdistuvaa syrjintää. Väkivallan yleisyys vaihtelee sukupuolen ohella myös muiden henkilöön liittyvät seikkojen suhteen. Esimerkiksi vammaisten ja toimintarajoitteisten naisten kokema väkivalta on huomattavasti muuta naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yleisempää.²¹ Suomi on sitoutunut useissa kansainvälisissä sopimuksissa ehkäisemään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja lähisuhdeväkivaltaa. Merkittävin sopimuksista on Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta eli nk. Istanbulin sopimus.²² Istanbulin sopimuksen tarkoituksena on ennaltaehkäistä ja poistaa perheessä tapahtuvaa ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Hallitus tekee merkittävää työtä naisiin kohdistuvan väkivallan- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi. Hallitus antoi esityksen (HE 69/2024vp) naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen rangaistavuuden selkeyttämiseksi lainsäädännössä. Esitykseen perustuen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin. Myös alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukuelinten silpomista varten kriminalisoidaan. Esityksen tavoitteena on vahvistaa naisten ja tyttöjen hengen ja terveyden suojaa sekä heidän ruumiillista koskemattomuuttaan ja seksuaalista itsemääräämisoikeuttaan. Valtioneuvosto hyväksyi esityksen 13.6.2024.

21 Sosiaali- ja terveysministeriö: tietoa tasa-arvosta

22 Yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta SopS 53/2015

Istanbulin sopimukseen sisältyy velvoite säätää rangaistavaksi aikuisen tai lapsen tahallinen pakottaminen avioliittoon sekä aikuisen tai lapsen tahallinen houkutteleva muun kuin sen osapuolen tai valtion alueelle, jossa hän asuu, tarkoituksena pakottaa hänet avioliittoon. Myös äskettäin julkaistu direktiivi naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumisesta ((EU) 2024/1385) sisältää velvoitteen säätää vastaavalla tavalla avioliittoon pakottaminen rangaistavaksi. Istanbulin täytäntöönpanoa valvova GREVIO²³ on Suomea koskevassa [raportissaan 2019](#) voimakkaasti kehottanut Suomen viranomaisia harkitsemaan erityisen pakkoavioliittoa koskevan rangaistussäännöksen rikostunnusmerkistön säätämistä.²⁴ Hallitusohjelman mukaisesti hallitus ryhtyy avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseen rikoslaissa. Hallitusohjelman mukaisesti eri toimenpitein autetaan avioliittolakiin perustumattomaan niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakotettuja henkilöitä. Hallitus on kesäkuussa 2024 antanut eduskunnalle esityksen rikoslain muuttamiseksi siten, että pakkoavioliittoon saataminen lisättäisiin nimenomaisesti rikoslain ihmiskauppaa koskeviin säännöksiin teon tarkoitukseksi (HE 65/2024 vp). Sääntely kattaisi sekä juridisesti pätevään avioliittoon että sellaiseen rinnastettavaan liittoon, kuten niin sanottuun uskonnolliseen avioliittoon pakottamisen.

Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW)²⁵ on toistuvasti ilmaissut Suomea koskevien raportointikierrosten loppupäätelmissä huolensa lähisuhdeväkivallan sovittelun yleistymisestä, jonka se katsoo voivan johtaa väkivallasta kärsineiden naisten uudelleen uhriutumiseen. Vuonna 2014 komitea kehotti Suomea ryhtymään tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin kieltääkseen pakollisen sovittelun lähisuhde- ja perheväkivaltatapauksissa.²⁶ Vastaavasti vuonna 2022 komitea suositteli asettamaan lähisuhde- ja perheväkivaltatapauksissa syyte-toimet sovittelun edelle sekä varmistamaan, ettei sovitteluun ohjaaminen näissä tapauksissa johda rikoksen esitutkinnan rajoittamiseen tai syyttämättä jättämiseen.²⁷ Perustuen Suomen saamiin suosituksiin ja asiantuntijalausuntoihin hallitus on edistänyt sovittelun kieltämistä lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Hallituksen esityksen (130/2024 vp) mukaan soviteltavaksi ei enää otettaisi rikoksia, joissa rikoksesta epäillyllä on valta-asema uhriin nähden ja joissa on vaikeaa selvittää, onko

23 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence, jäljempänä GREVIO)

24 [GREVIO Baseline Evaluation Report, Finland](#)

25 CEDAW valvoo kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen (SopS 67 ja 68/1986) täytäntöönpanoa.

26 CEDAW/C/FIN/CO/8

27 CEDAW/C/FIN/CO/8

uhri suostunut sovitteluun vapaaehtoisesti. Uuden lain myötä ehkäistään sitä, että uhri suostuu sovitteluun painostuksen tai muun manipuloinnin taikka epäilyistä riippuvaisen asemansa vuoksi. Tilastojen mukaan tapauksissa, joissa lähisuhdeväkivaltaa on soviteltu, epäilyistä on miehiä selvästi enemmän kuin naisia.

Sukupuolivähemmistöjen kohtaama väkivalta

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuulumisen voi lisätä väkivallan kokemisen riskiä. Suomessa merkittävä osa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvista ihmisistä on kokenut häirintää ja väkivaltaa.²⁸ Euroopan unionin perusoikeusviraston LHBTI-kyselytutkimuksen Suomessa asuvista vastaajista kolmannes oli kokenut häirintää viimeisen vuoden aikana. Trans- ja intersukupuolisista vastaajista fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa viimeisen vuoden aikana oli kokenut viidesosa, seksuaalivähemmistöihin kuuluvista noin kymmenesosa. Vastaajista 15 prosenttia kertoi välttävänsä tiettyjä paikkoja usein tai aina väkivallan tai häirinnän pelossa. Tavallisimpia vastaajien välttämiä paikkoja olivat julkiset tilat, ravintolat ja baarit sekä julkiset kulkuneuvot.

Kaikki sateenkaari-ihmisten kokemaväkivaltaa ei tule viranomaisten tietoon. EU:n perusoikeusviraston tekemän kyselyn mukaan neljännes väkivaltaisen viharikoksen kohteeksi joutuneista ilmoitti väkivallasta. Poliisille oli tapahtuneesta ilmoittanut 16 prosenttia vastaajista. Ilmoittamatta jättämisen syiksi kerrottiin esimerkiksi se, ettei väkivaltaa pidetty tarpeeksi vakavana tai ettei ilmoittamisella uskottu olevan seurauksia. Myös vähemmistöstressi voi vaikeuttaa avun pariin hakeutumista. Väkivaltaa kokeneille suunnattujen palveluiden rakenteissa sekä kohtaamisissa tulee huomioida sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ihmiset. Lisäksi vähemmistöryhmiin kohdistuvan väkivallan riski on huomioitava palveluita suunniteltaessa.

Erityisesti nuoret vähemmistöön kuuluvat ovat riskissä joutua väkivallan uhriksi. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn mukaan sateenkaarinuorilla on selvästi enemmän kokemuksia seksuaaliväkivallasta ja vanhempien tekemästä väkivallasta kuin muilla nuorilla.²⁹

28 THL. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja väkivalta. (Päivitetty 12/2023)

29 Jokela ym. (20129). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi : Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019

Seksuaalinen häirintä

Jokaisella on oikeus keholliseen ja henkiseen koskemattomuuteen. Tasa-arvo-lain mukainen häirinnän kieltä koskee seksuaalista sekä sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa häirintää. Tasa-arvobarometri 2017- raportin mukaan naiset kokevat häirintää ja vihapuhetta enemmän kuin miehet. Naiset kokevat häirintää pääosin miesten taholta, kun taas miehet kokevat häirintää sekä naisten että toisten miesten taholta.³⁰ Myös sukupuolivähemmistöt kohtaavat häirintää.

YK:n tasa-arvojärjestön tutkimuksen mukaan 88 prosenttia suomalaisista naisista on kokenut seksuaalista häirintää elämänsä aikana.³¹ Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalista häirintää kokevat erityisesti naiset, nuoret sekä yhteen tai useampaan vähemmistöön kuuluvat sekä pienituloiset henkilöt. Seksuaalinen häirintä voi olla suoraa tai välillistä. Häirintää tapahtuu eniten julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa sekä verkossa. Myös työpaikalla koetaan merkittävästi häirintää. Näiden lisäksi verkossa tapahtuva häirintä on kasvussa.

Digitaalinen teknologia ja sähköiset järjestelmät ovat tulleet keskeiseksi osaksi yhteiskunnan toimintaa, kulttuuria ja taloutta. Uudet teknologiat ovat muuttaneet myös naisiin kohdistuvan kuten seksuaalisen häirinnän muotoja, vaikutuksia ja seurauksia. Digitaalisen väkivallan kohteina olleiden kuulluksi tulemista ja avun saamista vaikeuttaa tiedon puute digitaalisen väkivallan ilmenemismuodoista ja siihen puuttumisen mahdollisuuksista, sekä väkivallan kohteille lankeava häpeä, todistamisen taakka ja väkivallan haavoittavuutta ja vakavuutta väheksyvät asenteet.³² Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova asiantuntijaryhmä (GREVIO) julkaisi vuonna 2021 väkivallan digitaalista ulottuvuutta koskevat toimintasuositukset³³. Suosituksissa GREVIO tunnustaa digitaalisessa ympäristössä tapahtuvan naisiin kohdistuvan väkivallan yhä yleisemmäksi globaaliksi ongelmaksi, jolla on vakavia seurauksia.

30 [Tasa-arvobarometri 2017](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018.

31 [UNWomen](#) (2023). Yhdeksän kymmenestä – Seksuaalisen häirinnän muodot, tapahtumapaikat ja vaikutukset naisten kokemina Suomessa on nyt tilattavissa.

32 [Husso ym. \(2023\). Naisiin kohdistuvaan digitaaliseen väkivaltaan puuttumisen haasteet poliisin työssä, rikosprosessissa ja tukipalveluissa](#)

33 [GREVIO Ensimmäinen yleinen suositus naisiin kohdistuvan väkivallan digitaalisesta ulottuvuudesta \(2021\)](#)

Seksuaalisella häirinnällä on kauaskantoisia vaikutuksia. Häirintäkokemus voi vaikuttaa elämänlaatuun kymmeniä vuosia tapahtuneen jälkeen. Pelko ja epäluottamus voivat vaikuttaa yksilön uskallukseen ja halukkuuteen osallistua yhteiskuntaelämään.³⁴ Seksuaalisen häirinnän loppuminen on edellytys tosiasiallisesti tasa-arvoiselle yhteiskunnalle.

Väkivallan ehkäisy ja uhrien tukipalvelut

Julkisen vallan tulee toimia aktiivisesti yksilöiden suojelemiseksi väkivallalta. On tärkeää, että lähisuhdeväkivallan ehkäisy nojaa vahvoihin rakenteisiin kunta-, alue- ja valtionhallinnon tasolla. Kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat omalla toimialallaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä lähisuhdeväkivallan ehkäisemisestä. Alueellisessa väkivallan vastaisessa työssä strateginen suunnittelu ja yhteisen toiminnan koordinaatio on avainasemassa. Käytännön tasolla kunnissa ja hyvinvointialueilla työn tulee olla koordinoitua ja mallinnettua ja sen toimivuutta tulee seurata.³⁵ THL:n mukaan kuntien ja hyvinvointialueiden välillä on merkittäviä eroja lähisuhdeväkivallan vastaisten toimintojen riittävyydessä, monialaisuudessa ja saatavuudessa. THL suosittaa lainsäädäntöä väkivallan vastaisen työn rakenteiden selkeyttämiseksi. Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.³⁶

Istanbulin sopimuksen ja nk. turvakotilain (Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle 2014/1354) myötä turvakotiverkostoa on Suomessa kehitetty ja palvelun kattavuutta ja kapasiteettia on saatu merkittävästi kasvatettua viime vuosien aikana. Vuodesta 2015 vuoden 2024 alkuun mennessä turvakotien määrä oli kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotipaikkoja oli lisätty 114 perhepaikasta 228 perhepaikkaan. Turvakotien rahoitusta ja turvakotipaikkoja on kasvatettu suunnitelmallisesti. THL:n vuonna 2020 tekemän selvityksen mukaan todellinen turvakotipaikkojen tarve on Suomessa vähintään 262 perhepaikkaa.

34 Rikosuhripäivystys

35 THL. (2022). [Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi.](#)

36 THL. (2024). [Lähisuhdeväkivallan vastaisen työn rakenteita tulee vahistaa – suosituksia nykytilan korjaamiseksi.](#)

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisy edellyttää laajaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatiota tulee tarkastella ja kehittää. Istanbulin sopimuksen artikla 24 edellyttää sopimuksen ratifioineilta mailta ympärivuorokautisesti auki olevaa maksutonta auttavaa puhelinta naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan kokijoille. Auttava puhelin Nollalinja on vastannut tähän velvoitteeseen. Nollalinja on Suomen ainoa vuorokauden ympäri auki oleva puhelinpalvelu lähisuhdeväkivallan koki-joille ja heidän läheisilleen. Nollalinjalle voivat soittaa myös eri alojen ammattilaiset. Nollalinjalla on merkittävä rooli ensilinjan toimijana väkivaltilanteissa, ja vuodesta 2021 toiminut chat-palvelu on osoittautunut anonyymia puhelinta matalamman kynnyksen palveluksi. Chatin vakiinnuttamista ja tarpeellisuutta puoltaa väkivaltaa kokeneiden yhdenvertaisuuden periaate ja kattavampi palvelun saavutettavuus. Chatin avulla vastataan viittomakielisten palvelutarpeeseen, joita ei voida palvella anonyymisti puhelinpalvelun kautta.

Hyväksikäyttörikos epäilyissä sukupuolijakauma on hyvin epätasainen sekä täysi-ikäisten että alaikäisten osalta. Raiskausrikosten uhreista tyttöjä on yli 95 prosenttia. Lapsen seksuaalisten hyväksikäyttörikosten ja muiden seksuaalirikosten uhreista noin 90 prosenttia on tyttöjä.³⁷ Lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisestä annetussa laissa (1009/2008) säädetään siitä, miten järjestetään poliisin, syyttäjän tai tuomioistuimen pyynnöstä terveydenhuollossa tehtävä tutkimus epäillyn lapseen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämiseksi ja haitan arvioimiseksi. Laki toimii pohjana Barnahus-mallille, joka on lapsiystävällinen, monialaisen viranomaisyhteistyön malli väkivallan uhriksi tai todistajaksi joutuneiden lasten auttamiseksi. Barnahus-mallin taustalla olevaa lakia tulee päivittää. Päivityksen tavoitteena on lapsen edun varmistaminen rikos-epäilyjen selvittämisessä säätämällä viranomaisyhteistyöstä, selventämällä viranomaisten tiedonsaantioikeuksia ja selkeyttämällä erityispalveluita tuottavien yksiköiden tehtäviä.

Naiset kokevat tyypillisimmin väkivaltaa kotona, muissa yksityisissä tiloissa ja työpaikoilla. Merkittävä osa naisiin kohdistuvan väkivallan tekijöistä ovat miehiä. Nytkiksen toteuttaman kyselyn³⁸ mukaan nuorten 18–35-vuotiaiden miesten asenne naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ja väkivallan oikeutukseen olisi myönteisempi kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tämä herättää vakavan huolen, että hyväksyvät asenteet naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan ovat yleistymässä. Kuitenkin

37 Ellonen, Fagerlund & Haapakangas. (2019). [Lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ilmoitukset kasvussa, uhrikokemukset eivät.](#)

38 [Väkivaltatutkimus artikkeli 2024 - NYTKIS ry](#)

edelleen kyselyyn vastanneista miehistä valtaosa (90 prosenttia) on sitä mieltä, että naisiin kohdistuva väkivalta on aina väärin ja ajattelee, että miesten tulisi ottaa suurempi vastuu sen lopettamisesta. Tärkeää on, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tukevia sekä sukupuolten välistä konfliktia ja epätasa-arvoa voimistavia asenteita ja ajatusmalleja tunnustetaan ja puretaan tarkoituksenmukaisesti ja syvällisesti.

Kunniaan liittyvän väkivallan ehkäisy

Hallitusohjelman mukaisesti tunnustetaan ja torjutaan kunniaan liittyvää väkivaltaa. Lisäksi tietoisuutta kunniaan liittyvästä väkivallasta lisätään ja rangaistuksia kiristetään. Kunniaan liittyvällä väkivallalla tarkoitetaan perheen, suvun tai yhteisön sisällä yhteisön kunnianormeihin vedoten tehtyä väkivaltaa esimerkiksi tilanteessa, jossa perheenjäsenen on koettu käyttäytymisellään loukanneen perheensä kunniaa yhteisön silmissä.³⁹ Kunniaan liittyvää väkivaltaa esiintyy Suomessa. Tilastokeskuksen (2023) mukaan lähes joka kymmenes 16–74-vuotias on havainnut tai kokenut kunniaan liittyvää väkivaltaa ja eniten sitä oli havaittu nuorimmissa eli 16–34-vuotiaiden ikäryhmässä.

Kunniaan liittyvää väkivaltaa kohdistuu tyttöjen ja naisten lisäksi myös poikiin ja miehiin sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen edustajiin. Poikien ja miesten kohdalla se voi ilmetä rajoittamisen, kontrolloinnin ja muun väkivallan lisäksi myös painostuksena kontrolloida perheen tyttöjä. Kunniaan liittyvän väkivallan uhreiksi joutuneita poikia ja miehiä kohdataan myös palvelujärjestelmässä ja ilmiöön erikoistuneiden järjestöjen palveluissa. Suomessa kunniaan liittyvän väkivallan vastainen työ on keskittynyt pääosin uhrien, erityisesti tyttöjen ja naisten, auttamiseen ja suojeluun, sekä perheiden konfliktitilanteiden ratkomiseen.

Jengirikollisuus ja kriminaalipolitiikka

Väkivalta ei missään tilanteessa ole hyväksyttävää. Erityisesti nuoret miehet ovat alttiita kaduilla tapahtuvalle väkivallalle. Väkivallan kokemukset murentavat luottamusta yhteiskuntaan ja toisiin ihmisiin, sekä vaikuttavat uhrin itsetuntoon ja itseluottamukseen. Toistuvat ja vakavat rikokset kasautuvat pienelle joukolle, jolla on taustallaan erilaisia riskitekijöitä. Taustatekijöistä selkeimpiä ovat yhteiskunnalliset syrjäytymistekijät, ikä ja sukupuoli.⁴⁰ Miehet ovat useammin katuväkivallan tekijöitä

39 [Kunniaan liittyvä väkivalta - Rikosuhripäivystys \(riku.fi\)](https://rikosuhripaivystys.riku.fi)

40 Gröhn J. & Wadunombi M. Ovatko nuorisojengit osa nyky-yhteiskuntaamme? Ammatti-laisten näkemyksiä nuorisojengi-ilmiöstä. (2022).

sekä uhreja kuin naiset. Yhteiskunnalliset asenteet ja sukupuoliin liittyvät normit vallan- tai voimankäytöstä voivat vaikuttaa poikien ja miesten käyttäytymiseen. Ilmiö vaatii syvempää ymmärrystä ja aktiivisia toimia.

Hallitus on sitoutunut toimiin nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, sekä nuorten ja erityisesti alaikäisten väkivaltarikollisuuden vähentämiseksi. Hallitus laati toimenpide-ohjelman⁴¹ nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosilla 2024–2027. Ohjelmassa on 43 toimenpidettä. Ohjelmassa olevat nuorisorikollisuutta ehkäisevät toimenpiteet keskittyvät riskiryhmiin ja rikoksiin jo syyllistyneisiin. Jengirikollisuuden osalta keskitytään katu-jengirikollisuuden torjuntaan sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuvan rekrytoitumisen ehkäisemiseen.

Rikoksen uhrin kannalta tukipalvelut sekä rikoksen uhrin tarpeet huomioon ottava rikosprosessi ovat olennaisia rikoksesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi. Tuki-palveluista saatava apu, tuki ja neuvonta auttavat uhria selviytymään rikoksen jälkeen, valmistautumaan rikosprosessiin ja kohtaamaan menettelyyn liittyviä haasteita. Uhrin tiedontarpeisiin vastaaminen oikea-aikaisesti sekä uhrin fyysisestä turvallisuudesta huolehtiminen rikosprosessin aikana ovat keskeisiä elementtejä uhrin aseman parantamisessa. Hallitusohjelman mukaan valmistellaan uhripoliittinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet korottaa rikosuhrimaksuja. Hallitusohjelman mukaan myös tehostetaan ihmiskaupan torjuntaa ja varmistetaan tietojenvaihto viranomaisten välillä. Näiden rinnalla ehkäistään ihmiskauppaa poikkihallinnollisesti ja kokonaisvaltaisesti muun muassa valmistelemalla ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma vuoden 2025 aikana.

Nykyisin rikoksesta määrättävää rangaistusta voidaan koventaa, jos teko johtuu uhrin sukupuolesta. Rikoslakiin lisättiin vuonna 2022 sukupuoli yhdeksi rangaistuksen koventamisperusteeksi (1129/2022). Rikoslain koventamisperusteita sovelletaan kaikkiin rikoksiin. Uhrin sukupuolen nimenomainen mainitseminen teon vaikuttimena selkeyttää oikeustilaa. On tärkeää saada koulutusta ja tukimateriaalia, jotta lainsäädännön muutos saadaan tehokkaasti käytäntöön.

41 Toimenpideohjelma nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027.

Suurin osa lähestymiskieltoon määrätyistä on miehiä ja kiellolla suojatuista naisia. Tilastokeskuksen rikos- ja pakkokeinotilaston mukaan viime vuosina lähestymiskieltoon määrätyistä vajaat 90 prosenttia on ollut miehiä ja kiellolla suojatuista noin 70 prosenttia on ollut naisia. Lähestymiskiellon tehostamisella olisi myönteisiä vaikutuksia naisiin kohdistuvan ja lähisuhdeväkivallan torjumiseen ja uhrin oikeuksien turvaamiseen. Muutosehdotukset parantaisivat naisiin kohdistuvan väkivallan uhrien asemaa ja siten edistäisivät sukupuolten tasa-arvoa.

Toimenpiteet:

21. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen kriminalisoidaan rikoslaissa nykyistä selkeämmin ja myös rangaistavuutta selkeytetään lainsäädännössä. Lisäksi alaikäisen tytön vieminen ulkomaille sukupuolielinten silpomista varten kriminalisoidaan. (OM)
22. Lisätään viranomaisten yhteistyötä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen kohtaaman väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa. (STM)
23. Arvioidaan kuntien ja hyvinvointialueiden velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa (STM)
24. Ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin avioliittoon pakottamisen rangaistavuuden selkiyttämiseksi rikoslaissa. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti eri toimenpitein autetaan avioliittolakiin perustumattomaan niin sanottuun uskonnolliseen tai kulttuuriseen avioliittoon pakotettuja henkilöitä. (OM, STM)
25. Perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta pääsääntöisesti luovutaan. (STM)
26. Lisätään turvakotien perhepaikkoja alueille, joissa palvelua ei ole asukasmäärään ja tarpeeseen nähden riittävästi sekä alueille, joista palvelu puuttuu vielä kokonaan (esim. saamelaisten kotiseutualue). THL:n arvion mukaan Suomessa pitäisi olla vähintään 262 turvakotien perhepaikkaa. (STM)
27. Turvataan Nollalinjan puhelin- ja chat-palvelun riittävä rahoitus. (STM, OM)
28. Lasten seksuaaliväkivaltaa tutkivia ja lapselle tukea antavien Barnahus-yksiköiden taustalla oleva laki päivitetään. (STM)
29. Laaditaan uhripoliittinen toimenpideohjelma, jonka tavoitteena on turvata uhrien tukipalveluiden rahoitus ja parantaa rikoksen uhrien asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä. (OM)

30. Lisätään tietoisuutta kunniaan liittyvän väkivallan teemoista nuorille ja nuorten kanssa toimiville tahoille huomioiden erityisesti miesten ja poikien rooli. (STM)
31. Toteutetaan webinaari ja tukimateriaali sukupuolesta rikoksen koventamisperusteena (OM)
32. Lastensuojelulainsäädännön uudistamisen yhteydessä valmistellaan säädösmuutokset, joilla voidaan puuttua nykyistä tehokkaammin lasten luvattomiin poissaoloihin sijaishuoltopaikoistaan ja siten vähentää luvattomien poissaolojen aikana mahdollisesti tapahtuvaa lasten kaltoinkohtelua ja hyväksikäyttöä. (STM)
33. Laajennetun lähestymiskiellon sähköisen valvonnan toimivuutta seurataan sekä arvioidaan tarve ja mahdollisuudet kehittää sähköistä valvontaa ja laajentaa sen käyttöalaa lähestymiskiellon noudattamisen valvonnassa. Lisäksi seurataan asiaan liittyvien resurssien riittävyttä. (OM)
34. Selvitetään tarve pakottavan kontrollin kriminalisoinnille ja tunnistetaan ja torjutaan kunniaväkivaltaa. (OM)
35. Selvitetään seksuaalisen häirinnän torjumisen hyviä käytäntöjä yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa. Luodaan verkosto, jonka tavoitteena on vahvistaa seksuaalisen häirinnän vastaisia toimia yhteiskunnassa. Keskitytään mm. digi- ja verkkohäirinnän kitkemiseen. (STM)

6 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Hallitusohjelma:

Toimiva demokratia, oikeusvaltio, ihmisoikeudet ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta ovat kestävän yhteiskunnallisen kehityksen edellytyksiä, joita hallitus tukee. -- Hallituksen kehityspolitiikan painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen, joka on keskeistä myös väestönkasvun hillinnässä, sekä koulutus ja ilmastotoimet.

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvo-yhteisö. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Suomi edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista sekä korruption torjuntaa EU:ssa.

Hallitus varmistaa, että Suomen kannanmuodostus ja vaikuttamistyö on tehokasta ja tarkoituksenmukaista, ja että Suomi tekee yhteistyötä samanmielisten maiden kanssa tavoitteidensa eteenpäinviemiseksi. Vaikuttaminen Euroopan parlamentin vaalien jälkeen 2024 muodostettavaan unionin strategiseen linjaan ja seuraavan Euroopan komission ohjelmaan on keskeistä heti hallituskauden alusta.

Hallitus toteuttaa ulkoasiainhallinnon uudistuksen tukemaan uutta ulko- ja turvallisuuspolitiikan aikakautta huomioiden muun muassa Nato-jäsenyyden mukanaan tuomat lisävelvoitteet.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Suomi on johdonmukaisesti kuulunut ja kuuluu myös tämän hallituksen aikana siihen EU-maiden joukkoon, joka rakentaa unionia, jossa yhdenvertaisuutta edistetään ja rasismia torjutaan. Suomi korostaa sukupuolten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämistä sekä rasismin vastaista työtä EU:n ulkoisessa toiminnassa.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmis-oikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Kansainvälisessä työssään hallitus jatkaa Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa. Siinä tähdennetään yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien vahvistamista.

Kansainvälisissä yhteyksissä Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Myös EU:ssa Suomi jatkaa edellä mainitun linjansa mukaisesti edelleen sukupuolten tasa-arvon ml. itsemääräämisoikeuden (SRHR) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä.

Taustaa:

Suomi edistää naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä sukupuolten tasa-arvoa läpi-leikkaavasti ulkopoliitikassaan. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia. Suomi on sitoutunut lukuisiin kansainvälisiin sopimuksiin sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Kehityspoliitikassa painopisteitä ovat naisten ja tyttöjen aseman, itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen. Koulutus ja lukutaito ovat demokratian perusta. Tasa-arvoa edistetään myös tyttöjen ja naisten koulutusta tukemalla sekä naisten poliittista ja taloudellista (ml. yrittäjyys) osallistumista, johtajuutta ja päätöksentekovaltaa vahvistamalla. Hallitus on sitoutunut edistämään tietoon perustuvaa päätöksentekoa jatkamalla perus- ja ihmisoikeuksien viranomaisraportointia ja seurantaa.

Sukupuolten tasa-arvon, naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustus on kasvanut EU:ssa ja globaalisti. Valtioneuvoston tiedonannon yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa mukaan Suomi jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa mm. naisten, tyttöjen, vammaisten henkilöiden,

alkuperäiskansojen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Myös EU:ssa ja mm. pohjoismaisessa yhteistyössä Suomi jatkaa edellä mainitun linjansa mukaisesti edelleen sukupuolten tasa-arvon ml. itsemääräämisoikeuden (SRHR) ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä.

Vuonna 2025 Suomi toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Pääministereiden hyväksymä yhteinen visio Pohjolasta maailman kestävimpana ja integroituneimpana alueena vuoteen 2030 mennessä ohjaa Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaa. Tasa-arvo- ja HLBTI-ministerineuvoston pääteemat vuonna 2025 ovat YK:n Pekingin toimintaohjelman 30-vuotisjatkoaskeleet, tasa-arvovastaisuuteen vastaaminen, sukupuolistunut väkivalta, samapalkkaisuus, miehet ja maskuliinisuus sekä HLBTI-ihmisten hyvinvointi. Puheenjohtajuusvuonna tehdään aktiivisesti kansainvälistä yhteistyötä, mm. YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (Commission on the Status of Women, CSW) ja ilmastokokouksen (Conference of the Parties, COP) puitteissa.

Sukupuolten tasa-arvo on kiinteä osa Euroopan unionin arvoja ja toimintaa, mukaan lukien unionin sosiaalista ulottuvuutta. Suomi edistää EU:ssa pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa ja jatkaa pitkän aikavälin ihmisoikeuspoliittista linjaansa sukupuolten tasa-arvon, ml. seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien (SRHR), ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä. Tasa-arvoa edistetään sekä erityistoimin että sisällyttämällä sukupuolinäkökulma osaksi kaikkea päätöksentekoa ja valmistelua. Tulevalla komission kaudella on tärkeää saada uusi, erillinen ja vahva EU:n tasa-arvostrategia ja varmistaa sen vaikuttava toimeenpano. Strategiassa ja laajemmin EU:n tasa-arvopolitiikassa keskeisiä teemoja olisivat muun muassa: työelämän tasa-arvo, ml. palkkatasa-arvo, hoiva ja sen tasa-arvoinen jakaminen, sukupuolistuneen väkivallan torjunta sekä päätöksenteon tasa-arvo. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ja sukupuolitietoisien budjetoinnin prosessien ja rakenteiden vahvistaminen on olennaista. Euroopan tasa-arvoinstituutin EIGE:n tiedontuotannon ja asiantuntemuksen hyödyntäminen ja tukeminen on tärkeää tietopohjaisen päätöksenteon varmistamiseksi. Suomi edistää sukupuolten tasa-arvoa kansainvälisesti myös Euroopan neuvostossa. Suomi on vahvasti sitoutunut esimerkiksi Euroopan neuvoston uuden vuodet 2024–2029 kattavan tasa-arvostrategian toimeenpanoon, jonka tavoitteita Suomi tulee edistämään myös kansallisesti.

Suomi jakaa vuonna 2025 viidennen kerran kansainvälisen tasa-arvopalkinnon (IGEP). Palkinto jaetaan toimijalle, joka on edistänyt sukupuolten tasa-arvoa kansainvälisesti merkittävällä tavalla. Kansainvälisen tasa-arvopalkinnon tavoitteena

on synnyttänyt sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tekoja ja edistää maailmanlaajuisia tasa-arvokeskustelua. Suomi haluaa esimerkillään osoittaa, että panostaminen sukupuolten tasa-arvoon luo kestävää hyvinvointia ja vahvistaa demokratiaa.

Sukupuolten tasa-arvo ulko- ja turvallisuuspolitiikassa

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat demokratia, oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.⁴² Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen ympäristö on muuttunut viime vuosina merkittävästi. Suomi liittyi Pohjois-Atlantin puolustusliitto Natoon 4. huhtikuuta 2023. Naton toiminnan tehokkuus edellyttää eri sukupuolten osallistumista. Sukupuolten moninaisuus huomioidaan kaikessa toiminnan suunnittelussa. Naton kansainvälisen sotilasosaston tasa-arvoneuvonantaja ja Naton -komitea työskentelevät sukupuoli-vaikutusten integroimiseksi kaikkiin Naton operaatioihin ja siten osaksi liittokunnan kolmea päätehtävää: pelotetta ja puolustusta, kriisinhallintaa sekä turvallisuutta.

Myös YK:n turvallisuusneuvoston 1325 Naiset, rauha ja turvallisuus -päätöslauselman tavoitteena on vahvistaa naisten roolia ja päätösvaltaa konfliktien ehkäisyssä, ratkaisemisessa ja rauhanrakentamisessa sekä naisten turvallisuutta konflikteissa. Suomen hallitus on vahvasti sitoutunut Naiset, rauha ja turvallisuus -agendaan ja sen edistämiseen. Suomen kansallinen toimintaohjelma⁴³ määrittelee Suomen toiminnan painopisteet ja ohjaa Suomen toimintaa päätöslauselman 1325 täytäntöön panemiseksi.

Suomen tuki Ukrainan jälleenrakentamisessa on merkittävä. Konfliktitilanteessa tasa-arvotyöllä on erityinen merkitys. Sota ja konfliktit vaikuttavat usein voimakkaasti naisiin, tyttöihin ja haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin. Ne lisäävät merkittävästi muun muassa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, jota voidaan kohdata konfliktialueella, pakolaisuustilanteissa tai humanitaarisissa konteksteissa. Naisten laajamittainen osallistuminen yhteiskunnallisiin prosesseihin, kuten konfliktinratkaisuun, rauhanprosesseihin ja jälleenrakennukseen on tärkeä keino rauhanomaisten ja kestävien yhteiskuntien luomisessa. Päätöslauselman Naiset, rauha ja turvallisuus toimeenpano Ukrainan sodan kontekstissa vahvistaa Suomen tuen vaikuttavuutta. On tärkeää varmistaa, että myös ukrainalaiset naiset hyötyvät maahan annettavasta tuesta ja osallistuvat täysimääräisesti sen käytön suunnitteluun.

42 [Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko \(valtioneuvosto.fi\)](#)

43 [Naiset, rauha ja turvallisuus : Suomen kansallinen toimintaohjelma 2023–2027 - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Naisten ja tyttöjen oikeudet ja sukupuolten tasa-arvo näkyvät vahvasti Suomen toiminnassa Yhdistyneissä Kansakunnissa (YK) ja muissa kansainvälisissä järjestöissä. Suomi keskittyy YK-politiikassaan erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolustamiseen ja toimeenpanee YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmaa Naiset, rauha ja turvallisuus. Suomi on YK:n ihmisoikeusneuvoston jäsen 2022–24 ja pyrkii YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi kaudelle 2029–2030. Suomi pyrkii turvallisuusneuvoston jäseneksi edistääkseen arvojensa ja intressiensä mukaista ulkopoliittikkaa sekä kantaakseen vastuuta kansainvälisestä sääntöpohjaisesta järjestelmästä. Suomi valmistautuu toimimaan Etyjin puheenjohtajana vuonna 2025. Tasa-arvokysymykset ovat keskeinen elementti niin Suomen YK- kuin Etyj-politiikassa.

Tasa-arvotyön tukeminen YK:n tasa-arvojärjestöjen kautta

Suomi jatkaa poliittista ja taloudellista tukeaan UN Womenin työlle. Tuen kautta Suomi edistää hallituksen kehityspoliittikan painopisteiden mukaisesti sukupuolten tasa-arvoa ja syrjinnän poistamista sekä naisten ja tyttöjen aseman, oikeuksien ja mahdollisuuksien vahvistamista. Hallituksen tavoitteita edistetään myös tukemalla UNFPAn⁴⁴ työtä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistämiseksi, seksuaali- ja lisääntymisterveyspalvelujen saatavuuden parantamiseksi sekä äiti- ja lapsikuolleisuuden vähentämiseksi. Myös sukupuolittuneen väkivallan ehkäiseminen, nuorisokysymykset, väestötilastointi ja humanitaarinen toiminta ovat järjestön keskeisiä toiminta-alueita. Suomi on UN Womenin ja UNFPAn pitkäaikainen ja merkittävä yleistuen rahoittaja. Tämän lisäksi Suomi edistää tasa-arvoa kautta YK-järjestelmän varmistamalla, että tuettavien YK-järjestöjen strategiset suunnitelmat sisältävät tasa-arvotavoitteita ja valtavirtaistavat tasa-arvonäkökulmat järjestöjen toimintaan.

Toimenpiteet:

36. Suomi edistää EU:ssa pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa, mukaan lukien EU:n tasa-arvostrategiaa ja sen vaikuttavaa toimeenpanoa. Suomi tukee sekä EU:n tasa-arvon erityistoimia että sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista unionin eri politiikka-alueilla. Suomi osallistuu sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen ja sukupuolitietoisien budjetoinnin toimeenpanon kehittämiseen EU:ssa. (VNK, STM ja kaikki ministeriöt).

44 United Nations Population Fund (UNFPA)

37. Valmistellaan ja jaetaan kansainvälinen tasa-arvopalkinto (IGEP) toimijalle, joka on edistänyt sukupuolten tasa-arvoa kansainvälisesti merkittävällä tavalla. (STM, VNK, UM)
38. Naton gender- toiminta huomioidaan NATO-integraatioprosessissa. Naton gender -toiminta sisältää mm. sukupuolivaikutusten arviointia operaatioissa, sukupuolinäkökulmien huomioimista kriiseihin varautumisessa ja terrorismin vastaisessa työssä, toiminnan suunnittelua henkilöstössä olevat eri sukupuolet huomioivaksi. (PLM)
39. Hallitus edistää sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutumista UNFPA:lle ja UN Womenille suunnatun taloudellisen ja poliittisen tuen kautta, ja läpi YK-järjestelmän varmistamalla tasa-arvonäkökulmien huomioon ottamisen tuettavien järjestöjen strategisissa suunnitelmissa. (UM)
40. Hallitus sisällyttää sukupuolinäkökulman läpileikkaavasti tukeen Ukrainalle ja Ukrainan jälleenrakennukselle. (UM)
41. Hallitus ottaa sukupuolten tasa-arvon läpileikkaavasti huomioon ETYJ-puheenjohtajuuskaudella 2025, ml. tasa-arvoasioiden erityisedustajan nimeäminen ja tasa-arvokonferenssin järjestäminen. (UM)
42. Hallitus edistää sukupuolten tasa-arvoa YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyteen tähtäävässä kampanjassa. (UM)

7 Institutionaaliset rakenteet

Hallitusohjelma:

Hallitus työskentelee määrätietoisesti yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseksi yhteiskunnassa. Kaikilla on oikeus tuntea olonsa turvallisiksi ja hyväksi Suomessa. Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa syrjiä heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.

Suomi edistää demokratian, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien toteutumista. Luottamuksen yhteiskunta ja hyvät väestösuhteet syntyvät siitä, että Suomessa jokainen voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen, sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen lain edessä, syrjimättömyyteen ja mahdollisuuksiin vaikuttaa elämänsä suuntaan.

Hallitus laatii poikkihallinnollisen tasa-arvo-ohjelman. Tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioprosessissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa.

Hallitus vahvistaa oikeusvaltion perusrakenteita valmistelemalla ja panemalla täytäntöön Suomen neljännen kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman.

Hallitus kehittää asevelvollisuutta sekä laajentaa kutsunnat koskemaan koko ikäluokkaa parlamentaarisen työryhmän raportin mukaisesti. Hallituksen tavoitteena on kasvattaa vapaaehtoiseen palvelukseen hakeutuvien naisten määrää 2 000:een vaalikauden lopussa.

Digitalisaatio, nopeat datayhteydet ja teknologian kehittyminen voivat oikein hyödynnettyinä merkittävästi parantaa ihmisten elämänlaatua, yritysten kilpailukykyä ja työvoiman saatavuutta sekä tehostaa julkista hallintoa. – Huolehditaan uusien teknologioiden ja sähköisten prosessien turvallisuudesta ja esteettömyydestä sekä käyttäjien perusoikeuksien toteutumisesta.

Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa:

Hallitus käsittelee vuosittain kansainvälisten ihmisoikeusvalvontaelinten Suomelle antamat ratkaisut, päätelmät ja suositukset ja päättää toimenpiteistä.

Hyödynnetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokoulutusta poliittisen- ja virkamiesjohdon tietoisuuden lisäämiseksi. Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään ministeriöiden tulosohtauksessa.

Valtioneuvosto kiinnittää työnantajana erityishuomiota yhdenvertaisiin mahdollisuuksiin ja monimuotoisuuteen muun muassa rekrytoinnissa ja työpaikkailmoituksissa. Tavoitteena on luoda yhdenvertaiset edellytykset eri vähemmistöryhmiin kuuluville työhaussa. Hallitusohjelman mukaisesti anonyymien rekrytoinnin kokeilujen tuottamaa tietoa hyödynnetään.

Hallitus torjuu tehokkaasti toimintatapoja, joilla kiihotetaan syrjintään, vainoon, vihaan tai väkivaltaan yksilöä tai ryhmää vastaan etnisen alkuperän, kansallisuuden, uskonnon, tai muun vastaavan tunnusmerkin perusteella.

Taustaa:

Hallitus on ohjelmassaan sitoutunut demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Sukupuolten yhtäläiset oikeudet ovat perustavanlaatuisia ihmisoikeuksia. Suomea velvoittavissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa edellytetään, että ihmisoikeudet toteutuvat jokaisen kohdalla ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää. Suomi on sitoutunut toteuttamaan tätä ihmisoikeusperiaatetta toteuttamalla tarpeelliset toimet syrjinnän poistamiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi. Sukupuolten yhdenvertaisesta kohtelusta ja tasa-arvon edistämisestä säädetään perustuslaissa ja sitä konkretisoivassa tasa-arvolainsäädännössä.

Institutionaalisilla järjestelyillä tarkoitetaan kansallisia toimia naisten aseman edistämiseksi ja tasa-arvopolitiikan toteuttamiseksi.⁴⁵ YK:n Pekingin toimintaohjelmassa edellytetään, että hallitukset perustavat korkeimmalle mahdolliselle poliittiselle tasolle naisten asemaa edistäviä toimielimiä tai tehostavat jo olemassa olevien elinten toimintaa. Lisäksi niiden on luotava asianmukaisia ministeriöiden sisäisiä ja välisiä käytäntöjä ja palkattava henkilöstöä sekä perustettava muita instituutioita, joilla on valtuudet ja kapasiteettia laventaa naisten osallistumista sekä sisällyttää sukupuolienmukainen analysointi politiikantekoon ja ohjelmiin. Tehokas tasa-arvon

45 Pekingin toimintaohjelma kohta 196

edistäminen tarvitsee erillistoimenpiteiden lisäksi sukupuolinäkökulman valta-virtaistamista eli toiminnallista tasa-arvotyötä. Tasa-arvotyön jakamista tällä tavoin kahdeksi erilliseksi päälinjaksi kutsutaan kaksoisstrategiaksi. Kaksoisstrategian tarkoitus on tosiasiallisen tasa-arvon edistäminen yhteiskunnassa.

Tasa-arvolaki

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko sisältää tasa-arvopoliitiikan tavoitteet vuoteen 2032 asti. Selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettu laki (609/1986, tasa-arvolaki) tuli voimaan 1.1.1987. Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Rakenteellisesti laki jakautuu tasa-arvon edistämissäännöksiin, syrjintäkieltoihin sekä oikeussuojaa ja valvontaa koskeviin säännöksiin. Tasa-arvovaltuutettu sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta valvovat tasa-arvolain noudattamista. Tasa-arvolakiin on sen voimassaolon aikana tehty useita osittaisia uudistuksia. Osittaiset uudistukset ilman kokonaisvaltaista tarkastelua voivat kuitenkin ajan myötä vaikuttaa epäedullisesti lain selkeyteen ja soveltamiseen. Tarvitaan oikeustieteellistä tutkimustietoa, jonka pohjalta on mahdollista arvioida tasa-arvolain kokonaisuudistuksen tarvetta ja uudistamisen olennaisia sisältöjä.

Hankkeet, ohjelmat ja uudistukset

Vuonna 2023 hallituksen tasa-arvo-ohjelmien vaikuttavuutta ja toimivuutta tarkastelleen selvityksen (TAOVA-hanke) mukaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen osana yhteiskunnallisia uudistuksia voi olla jopa merkittävämpää kuin erillistoimet. Kaikkien hallinnonalojen hankkeita ei aiempien tasa-arvo-ohjelmien tapaan kuitenkaan sisällytetä tähän ohjelmaan, koska selvitys piti listausta raskaana. Ohjelmassa seurataan muutamia nostoja uudistuksista, hankkeista ja ohjelmista joiltakin hallinnonaloilta.

EU:n *Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027* rakennerahasto-ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistäminen on läpileikkaavana tavoitteena. Tasa-arvo-tavoitteita tuetaan *Yhdenvertaiseen osallisuuteen* -koordinaatiorahastohankkeella sekä sukupuolten tasa-arvon valtakunnallisilla erityishankkeilla, joihin on haettavissa 5,5 miljoonaa euroa ohjelmakaudella. Maa- ja metsätalousministeriö tulee arvioimaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 ja sen siirtymäkauden 2020–21 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutukset. EU:n yhteisen

maatalouspolitiikan kolmannen prioriteetin tavoitteena on maaseudun elinkeinoelämän ja maaseutuyhteisöjen tasapainoisen aluekehityksen saavuttaminen, mukaan lukien työpaikkojen luominen ja säilyttäminen.

Puolustusministeriön asettama poikkihallinnollinen työryhmä selvitti kutsuntajärjestelmän kehittämistä parlamentaarisen komitean asettaman tavoitetilan suuntaan. Työryhmä jätti mietintönsä keväällä 2024. Poliittisia päätöksiä työryhmän toimenpide-ehdotuksista ei kaikilta osin ole vielä tehty. Toisen asteen opiskeluterveydenhuollon terveystarkastusten sekä kutsuntojen ennakkoterveystarkastusten uudistamista valmistellaan STM:n johdolla virkavalmisteluryhmissä. Uudistuksessa tavoitteena on ulottaa ennakkoterveystarkastus koskemaan koko ikäluokkaa ja integroida ennakkoterveystarkastus opiskeluterveydenhuollon terveystarkastukseen. Yhteiset kutsunta- ja valintatilaisuudet ovat yksi keino lisätä naisten määrää palveluksessa. Uudenmaan, Hämeen ja Lapin aluetoimistot pilotoivat toimintamallia vuonna 2024. Näiden aluetoimistojen alueelta palvelukseen hakeneiden naisten valintatilaisuudet järjestetään miesten kutsuntojen kanssa samanaikaisesti 15.8.–15.12.2024.

Yhteiskunta digitalisoituu merkittäväällä tahdilla. Suomen digitalisaatiokehityksen suuntaamiseksi ja johtamiseksi on digitalisaation, datatalouden ja julkisen hallinnon kehittämisen ministerityöryhmän ohjauksessa ja digitoimiston valmistelussa laadittu Suomen digitaalinen kompassi. Tarkoituksena on, että digitalisaatio helpottaisi ihmisten elämää ja yritysten toimintaa. Digikompassiin on koottu tavoitteet koko yhteiskunnan digitalisaation edistämiseksi. Tavoitteet on jaettu neljään kokonaisuuteen: osaaminen, infrastruktuuri, julkiset palvelut ja yritykset. Vaikutusarvioinnilla on tärkeä rooli politiikkavalmistelussa ja tietopohjaisessa päätöksenteossa. Liikenne- ja viestintäministeriö kehittää digitalisaation ja datatalouden vaikutusten arviointia omalla hallinnonalallaan. Osana tätä työtä kehitetään myös digikompassiin liitettävää sukupuolivaikutusten arviointia.

On tärkeää, että kansalaisten luottamus viranomaisia kohtaan on vahvaa. Vuoden 2022 Poliisibarometrin mukaan luottamus poliisiin on Suomessa pysynyt yleisesti vahvana, ja suurin osa barometriin vastanneista koki poliisin kohtelevan ihmisiä kunnioittavasti ja oikeudenmukaisesti. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä jatketaan poliisissa. Poliisihallituksessa edistetään tasa-arvoa muun muassa toiminnallisen ja henkilöstöpoliittisen tasa-arvo-ohjelman avuin. Toiminnallisessa suunnittelussa poliisihallitus haluaa erityisesti lisätä tietoisuutta poliisiin ja eri vähemmistöjen välillä. Toimenpiteissään poliisihallitus aikoo muun muassa järjestää koulutusta etnisen profiloinnin ehkäisemiseksi. Lisäksi poliisihallitus aikoo henkilöstöpoliittisessa suunnitelmassaan edistää monimuotoista rekrytointia ja pitää huolen, että työn vaatimat välineet sopivat eri sukupuolille.

Tulevaisuudessa nykyistä pienemmän työikäisen väestön on kannettava vastuu työelämän ulkopuolella olevasta väestöstä. Ikärakenteen muutoksella on laajakantoisia sosiaalisia, kulttuurisia ja poliittisia vaikutuksia. Muutos luo paineita erityisesti työmarkkinoille, sosiaaliturvajärjestelmälle ja terveydenhuollolle. Väestön ikärakenteen muutos on haaste, johon on varauduttava ja etsittävä ratkaisuja yhteiskunnan eri aloilta. Syntyvyyden lasku on ollut viime vuosina erityisesti Suomessa hyvin nopeaa. Pohjoismaihin verrattuna syntyvyys Suomessa on tällä hetkellä kaikista matalimmalla tasolla. Suomessa on iso ero toivotun ja toteutuneen lapsiluvun välillä. Esimerkiksi vuoden 2022 Perhebarometrin mukaan suomalaisilla 35–45-vuotiailla toivelapsiluku oli keskimäärin 2,2 lasta ja toteutunut 1,54 lasta. Toki osa tämän ikäistä tulee vielä saamaan lapsia.

Hallitus toteuttaa uudistuksen, jossa kuukautissuojat, inkontinenssisuojat sekä lasten vaipat siirtyvät vuoden 2025 alussa arvolisäverotuksessa 24 prosentista 14 prosenttiin. Välttämättömät kuukautissuojat sekä mahdolliset lääkärikäynnit ja kivunlievityskkeinot ovat merkittäviä taloudellisia menoeriä. Kuukautiset alkavat teini-ikässä keskimäärin 13-vuotiaana ja loppuvat vaihdevuosien jälkeen keskimäärin 51-vuotiaana, joten asia koskee merkittävää osaa väestöstä. Erityisesti matalan tulotason talouksissa, joissa on useita menstruoivia, voidaan kärsiä kuukautisköyhyydestä.

Toimenpiteet:

43. Käynnistetään tasa-arvolain toimivuutta koskeva selvitys suunnitellun tasa-arvolain uudistamisen pohjaksi. (STM)
44. Otetaan huomioon sukupuolinäkökulma perus- ja ihmisoikeusohjelman valmistelussa ja toteutuksessa. (OM)
45. Edistetään naisten hakeutumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen eri toimenpitein. Tavoitteena on kasvattaa vapaaehtoiseen palvelukseen hakeutuvien naisten määrää 2 000:een vaalikauden lopussa. (PLM)
46. Kehitetään sukupuolivaikutustenarviointia osana digitalisaation ja datatalouden vaikutustenarvioinnin kehittämistä liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla. (LVM)
47. Poliisin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä jatketaan suunnitelmallisesti: Ohjeet häirintätilanteisiin ja epäasialliseen kohteluun puuttumiseen päivitetään; Monimuotoista rekrytointia edistetään; Naisten johtotehtäviin etenemistä tuetaan. (SM)

48. STM teetti kesällä 2024 selvityksen syntyvyyteen vaikuttavista tekijöistä ja keinoista kohentaa syntyvyyttä. Selvityksen pohjalta STM:n asettama työryhmä laatii hallituksen puoliväliriiheen mennessä ehdotuksen väestöpoliittiseksi ohjelmaksi. Se sisältää toimenpide-ehdotuksia, jotka tukevat yksilöitä toivomansa lapsiluvun saavuttamisessa. Ohjelman toimia arvioidaan myös tasa-arvonäkökulmasta. (STM; VM, VNK)
49. Lasketaan kuukautissuojien, inkontinenssisuojien sekä lasten vaippojen arvonlisäverotusta 24 prosentista 14 prosenttiin. (VM)

Tasa-arvon edistäminen osana valtioneuvoston työtä – valtavirtaistaminen

Valtioneuvoston ministeriöissä valtavirtaistamista edistetään tasa-arvolain edellyttämällä tavalla suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Tasa-arvon edistäminen valtavirtaistamalla vaatii tavoitteiden asettamista, toimeenpanoa ja seuranta. Kaikissa ministeriöissä toimivat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmät, jotka tekevät poikkihallinnollista yhteistyötä. Lisäksi ministeriöillä on toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Ministeriöiden tasa-arvotyötä ohjaa [sukupuoli-silmälasit käytössä- käsikirja](#)⁴⁶. Tavoitteena on kehittää ministeriöiden työtapoja siten, että tasa-arvoa edistetään osana ministeriöiden avainprosesseja (strategiat, säädösvalmistelu, budjetointi, hankkeet ja ohjelmat, tulosojaus, koulutus, viestintä). Valtioneuvoston yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämistä annetun tiedonannon toimeenpanosuunnitelmassa on erityisesti nostettu esiin opetusalan sekä hyvinvointialan henkilöstön yhdenvertaisuutta, sukupuolten tasa-arvoa ja syrjimättömyyttä koskevan osaamisen vahvistaminen. Osaamisen kasvattaminen on tärkeää myös muilla hallinnonaloilla.

Kansainvälisesti tarkasteltuna sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen vahvuudet Suomessa ovat kytköksissä siihen, että valtavirtaistaminen perustuu poliittisten prosessien hyvään tuntemukseen, sekä siihen että työtä tehdään integroidusti osana hallintoa. Toisaalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen ei ole vielä vakiintunut osa kaikkea valmistelua ja päätöksentekoa. Vuonna 2023 annetuista hallituksen esityksistä sukupuolivaikutuksia oli arvioinut 19 prosenttia esityksistä. Vastaava luku oli vuonna 2022 26 prosenttia ja vuonna 2021 23 prosenttia. Ministeriökohtaiset erot sukupuolinäkökulman integroinnissa ovat merkittävät. Haasteena sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen paremmalle jalkautumiselle hallinnossa nähdään resurssien puute, oman roolin epäselvyys ja kiire.

46 [Sukupuoli-silmälasit käytössä. Käsikirja ministeriöiden tasa-arvotyön tueksi \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen edellyttää jatkuvaa hallinnon kehittämistyötä. Onnistuessaan se edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, ehkäisee syrjivien päätösten syntyä ja jopa tehostaa toimenpiteiden vaikutuksia parantaessaan kohdentumista. Alla olevat sukupuoli-näkökulman valtavirtaistamisen toimet on valmisteltu poikkihallinnollisesti.

Toimenpiteet:

50

- a. Hallitus huomioi sukupuolten tasa-arvon edistämisen talousarvio-prosesseissa. Ministeriöitä tuetaan talousarvioesitysten tasa-arvoyhteen-vetojen laadullisessa kehittämisessä. (VM, STM)
- b. Jokaisella ministeriöllä on toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä ja -suunni-telma sekä näistä vastaava koordinaattori. Koordinaattorilla on käytettävissä työaikaa tasa-arvon edistämiseen. Tasa-arvoministeri ja hallinnon kehittä-misestä vastaava ministerityöryhmä seuraavat valtavirtaistamista. (Kaikki ministeriöt)
- c. Ministeriöiden johdon osaamista tasa-arvotyön johtamisessa lisätään mm. koulutuksilla. Kaikki ministeriöiden työntekijät suorittavat e-Oppivassa olevan Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen – Miksi ja Miten -koulutuksen hallituskauden aikana. (Kaikki ministeriöt)
- d. Ministeriöt varmistavat sukupuolinäkökulman huomioinnin keskeisissä hankkeissaan ja uudistuksissaan; niissä tehdään sukupuolivaikutusten arvi-ointoja, asetetaan tasa-arvotavoitteita ja seurataan tuloksia sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta. Hankkeissa lisätään tasa-arvo-osaamista mm. kou-luttamalla avainhenkilöitä. Sukupuolivaikutuksista raportoidaan hankkeen normaalin raportoinnin yhteydessä. (Kaikki ministeriöt)
- e. Ministeriöt kehittävät tasa-arvotavoitteita hallinnonaloillaan. Suku-puolittain ja väestöryhmittäin eriteltyjen tietojen saatavuutta parannetaan. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista jatketaan tulosohjauksen avulla. Kehitetään seurantaa, jotta valtavirtaistamisen vaikutusta voidaan arvioida paremmin ja toimeenpanoa kehittää edelleen. (Kaikki ministeriöt, Seurannan kehittäminen: STM)
- f. Teetetään ministeriöiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien kokonaisarviointi. Arvioinnissa tarkastellaan ministeriöiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien nykyistä tasoa ja kehittämistarpeita. (VNK)

ISSN pdf: 1797-9854
ISBN pdf: 978-952-00-8669-5

Sosiaali- ja
terveysministeriö

stm.fi/julkaisut
julkaisut.valtioneuvosto.fi